

Analysis of Indicators, Characteristics and Necessities of Civilization-Building Youth in the Level of the Revolutionary System in the Thought of the Supreme Leader

Mohsen Radmehr¹

Seyed Mohammad Reza Rashidi Al Hashem (Ph. D)²

Mohsen Hadi Tahan³

Gholamali Ranjbar⁴

Abstract

In the thought of the Supreme Leader, "young and efficient manpower with a deep and genuine foundation of faith and religion" is the country's most promising capacity for the creation of a new Islamic civilization and preparation for the rising of the sun of the supreme province (undead spirits). The creation of a "new Islamic civilization" as a "goal," "aspiration" and a "general line of the Islamic system" has always been insisted by the Supreme Leader. The problem of "young and dynamic human resources" at the level of this civilization is one of the most important parts of this transcendent theory. What young people can put their shoulders under the burden of this heavy responsibility and come out of it proudly?! In other words, what are the characteristics and necessities of the civilization-building youth in the balance of the revolutionary system?! Since the discourse of the Islamic Revolution is influenced by the thoughts of Ayatollah Khamenei and the thoughts of the Supreme Leader are one of the main and upstream sources for clarifying the path of the revolution, this research has tried to examine these characteristics, characteristics and requirements from his point of view. In this paper, using the method of content analysis, the statements, speeches, messages and writings of the Supreme Leader during his visit have been investigated and from this guide, indicators and necessities have been extracted. According to the findings of this research, components and indicators such as "spirituality", "justice seeking", "insight", "revolutionaryism", "science", "self-confidence", "influence" and "morality" in adolescents and young people of this land should be institutionalized so that a new Islamic civilization which is the outcome of the Islamic Revolution and the front against material civilization should be formed.

Keywords: *Young Civilization Builder, Revolutionary System Level, Modern Islamic Civilization.*

-
1. Correspondent Author: Lecturer and Researcher of Imam Hossein Cadet University, M.radmehr1362@gmail.com
  2. Assistant Professor Imam Afsari Cadet University
  3. Lecturer and Researcher of Imam Hossein Cadet University
  4. Lecturer and Researcher of Imam Hossein Cadet University

واکاوی شاخص‌ها، ویژگی‌ها و بایسته‌های جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

محسن رادمهر*، دکتر سید محمدرضا رشیدی آل‌هاشم**
محسن هادی طحان***، غلامعلی رنجبر****

تاریخ دریافت: ۹۹/۰۱/۲۰

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۷/۰۹

چکیده

در اندیشه‌ی مقام معظم رهبری، «نیروی انسانی جوان و کارآمد با زیربنای ژرف و اصیل ایمانی و دینی» مهم‌ترین گنجایش امیدبخش کشور برای ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواحنافداه) به شمار می‌آید. ایجاد «تمدن نوین اسلامی» به عنوان «هدف»، «آرمان» و «خط کلی نظام اسلامی» همواره مورد پافشاری مقام معظم رهبری بوده است. مسئله‌ی «نیروی انسانی جوان و پویا» در تراز این تمدن یکی از مهم‌ترین بخش‌های این نظریه‌ی متعالی است. چه جوانانی می‌توانند شانه‌های خود را زیر بار این مسئولیت سنگین قرار داده و سرافرازانه از آن بیرون بیایند؟! یا به عبارت دیگر شاخص‌ها، ویژگی‌ها و بایسته‌های جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی چیست؟! از آنجا که گفتن انقلاب اسلامی متأثر از اندیشه‌های حضرت آیت‌الله خامنه‌ای بوده و اندیشه‌های معظم له یکی از منابع اصلی و بالادستی برای روشن نمودن مسیر انقلاب به شمار می‌آید، این پژوهش کوشیده است که این شاخص‌ها، ویژگی‌ها و الزامات را از نگاه ایشان مورد واکاوی و بررسی قرار دهد. در این مقاله با استفاده از روش تحلیل مضمون، به بررسی بیانات، سخنرانی‌ها، پیام‌ها و مکتوبات معظم له در طول زعامت ایشان پرداخته شده و از این رهگذار، شاخص‌ها و بایسته‌هایی استخراج شده است. برابر یافته‌های این پژوهش، مؤلفه‌ها و شاخص‌هایی چون «معنویت»، «عدالت‌خواهی»، «بصیرت»، «انقلابی‌گری»، «علم»، «خودباوری»، «اثرگذاری» و «اخلاق‌مداری» در نوجوانان و جوانان این مرز و بوم باید نهادینه شود، تا تمدن نوین اسلامی که برآیند انقلاب اسلامی و جبهه مبارزه با تمدن مادی است شکل بگیرد.

کلیدواژه‌ها: جوانان تمدن‌ساز، تراز نظام انقلابی، تمدن نوین اسلامی.

M.radmehr1362@gmail.com

*. نویسنده مسئول: مدرس و پژوهشگر دانشگاه افسری امام حسین (ع)

** . استادیار دانشگاه افسری امام حسین (ع)

*** . مدرس و پژوهشگر دانشگاه افسری امام حسین (ع)

**** . مدرس و پژوهشگر دانشگاه افسری امام حسین (ع)

۱. مقدمه

امروز انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، پس از گذر از گردنه‌های پر پیچ‌وخم با مدد رهبری‌های حکیمانه و الهی امامین خود، وارد دومین مرحله از «خودسازی، جامعه‌پذیری و تمدن‌سازی» شده است. زعیم بصیر و آگاه انقلاب اسلامی با ترسیم خطوط کلی و نقشه راه در چهل سال دوم، تحت عنوان «بیانیه گام دوم انقلاب»، «فصل جدیدی از زندگی جمهوری اسلامی» را رقم زدند. بدون تردید با برداشتن محکم و استوار این گام بلند و متعالی، انقلاب «به آرمان بزرگ خود که همان ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواح‌نفاذ) است» نزدیک‌تر خواهد شد. در سراسر بیانیه گام دوم، نقش «جوانان مؤمن و آگاه» نقشی بی‌بدیل و بی‌مانند است. در واقع می‌توان گفت که کلیدواژه اصلی بیانیه گام دوم انقلاب، «جوانان» می‌باشند. با واکاوی در سخنان رهبر معظم انقلاب در چند سال اخیر می‌توان به روشنی دریافت که بیشترین تأکید و تکیه معظم له بر روی «جوانان» می‌باشد؛ جوانان تمدن‌سازی که باید «کارآموده» و «پرانگیزه»، با «حراست» از این انقلاب، آن را به سرمنزل مقصود برسانند.

رهبر معظم انقلاب در منشور گام دوم، دو بار فرمودند که «جوانان باید شانه‌های خود را به زیر بار مسئولیت دهند!» «جوانان» و تأکید بر نقش آنان در «جامعه‌پذیری و تمدن‌سازی» همواره در سخنرانی‌ها و بیانات و اندیشه‌ی مقام معظم رهبری از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. بر کمتر کسی هم پوشیده است که گفتمان انقلاب اسلامی متأثر از اندیشه‌های حضرت آیت‌الله خامنه‌ای می‌باشد. اندیشه‌های معظم له از منابع اصلی و بالادستی برای روشن نمودن مسیر انقلاب به شمار می‌آید. از این رو این اندیشه و نگاه، همواره مورد تأکید و تکیه صاحب‌نظران، دوستان و دشمنان انقلاب بوده و هست. بدون تردید شناخت این اندیشه که متأثر از اندیشه اسلام ناب محمدی (ص) می‌باشد، می‌تواند چونان چراغی مسیر پر پیچ‌وخم فرا روی جوانان انقلابی را در برداشتن محکم و باصلابت گام دوم انقلاب روشن نماید.

با آغاز دهه‌ی نود، تأکیدات ایشان بر روی تمدن اسلامی هم رشد قابل توجهی داشته است. این مسئله از یک‌سو نشان‌دهنده‌ی دغدغه‌های ایشان نسبت به آینده نظام اسلامی است و از سوی دیگر ضرورت تلاش محققان و پژوهشگران را در حوزه تمدن نوین اسلامی را روشن می‌سازد. به نظر می‌رسد درباره «شاخص‌ها، ویژگی‌ها و بایسته‌های جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام

انقلابی در اندیشه‌ی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)»، کمتر کار پژوهشی شده است. از این رو ضروری به نظر می‌رسد تا شاخص‌ها، ویژگی‌ها و بایسته‌های جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی در اندیشه مقام له مورد واکاوی و تجزیه و تحلیل قرار گیرد. نوشتار حاضر در پی پاسخ به این سؤال اساسی است که مهم‌ترین شاخص‌ها، ویژگی‌ها و بایسته‌های جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی در اندیشه‌ی مقام معظم رهبری چیست؟!

۲. روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش، کیفی است و برای انجام آن از راهبرد «تحلیل تماتیک» (مضمون) استفاده شده است. تحلیل مضمون یکی از روش‌های کیفی است که در علوم اجتماعی کاربردهای زیادی دارد. تحلیل مضمون (Thematic Analysis) روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است. این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند. (براون و کلارک، ۲۰۰۶) به‌طور کلی، تحلیل مضمون، روشی است برای: دیدن متن؛ برداشت و درک مناسب از اطلاعات ظاهراً نامرتبط (یافتن روابط)؛ تجزیه و تحلیل اطلاعات کیفی؛ مشاهده نظام‌مند و اندازه‌گیری داده‌های کیفی (بویاتزیس، ۱۹۹۸).

فرایند کامل تحلیل مضمون را می‌توان به سه مرحله کلان تقسیم نمود:

- تجزیه و توصیف متن،
- تشریح و تفسیر متن،
- ادغام و یکپارچه کردن مجدد متن.

در این پژوهش با استفاده از تحلیل مضمون گام‌های زیر برای به دست آوردن یافته‌ها طی شده است:

۱. آشنا شدن با داده‌ها: این امر مستلزم مطالعه و مرور مکرر داده‌ها به روشی فعال است. این گام، ستون فقرات مراحل بعدی را شکل می‌دهد. در این گام است که ایده‌های خوبی درباره کدگذاری‌ها و الگوها شکل می‌گیرد.
۲. ایجاد کدهای اولیه و کدگذاری: در این گام، از کدها برای تقسیم داده‌های متنی به

قسمت‌های فهمیدنی و استفاده‌پذیر مانند بند، عبارت، کلمه یا سایر معیارهایی که برای تحلیل خاص لازم است، استفاده شده است. در این مرحله کدهای موجود در چارچوب کدگذاری، حدوداً کاملاً مشخص و تعریف شده‌ای داشته است. این کدها محدود به قلمروی تحقیق بوده و به‌طور روشن بر موضوع، تمرکز داشته‌اند.

۳. جستجو و شناخت مضامین: در این گام که به تحلیل در سطحی بالاتر از کدها تمرکز دارد، کدهای مختلف در قالب مضامین مرتب شده و همه داده‌های کد گذاشته‌ی مرتبط با هر یک از مضامین، شناخته و گردآوری شده‌اند. اساساً در این مرحله، کدها تجزیه و تحلیل و به نحوه ترکیب و تلفیق کدهای مختلف جهت تشکیل مضمون پایه به آن‌ها توجه شده است.

۴. تشکیل و تحلیل شبکه مضامین: در این مرحله پس از دستیابی به مجموعه‌ای از مضامین، آن‌ها مورد پالایش قرار گرفتند. سعی شد تا با توجه به همگونی درونی و فقدان همگونی بیرونی، داده‌های درون هر مضمون از لحاظ معنا و مفهوم، با هم انسجام و همخوانی داشته باشند.

حوزه‌ی پژوهش حاضر، شامل بیانات مقام معظم رهبری، از جمله تمامی سخنرانی‌ها، مصاحبه‌ها و پیام‌های ایشان در حوزه‌های مرتبط با «تمدن نوین اسلامی» و «جوان مؤمن انقلابی» می‌باشد که تلاش شده است از همان سال‌های ابتدایی رهبری معظم له تاکنون فیش‌برداری شود. عمده این نظریه‌ها و اندیشه‌ها از سایت رهبری و پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای و کتب و مقالات مرتبط گردآوری شده است. این منابع به صورت متنی و در قالب پاراگراف‌های موضوعی مورد مطالعه قرار گرفته و پس از بررسی محتوایی، تحلیل مضمون و کدگذاری شدند. پس از کدگذاری اولیه مفاهیم مرتبط با «تمدن نوین اسلامی» و «جوانان»، کدهای مشترک در قالب کدبندی‌های سازمان دهنده دسته‌بندی شده و در نهایت کد بندی‌های سازمان دهنده با وجوه مشترک و ارتباطات معنایی مشترک در قالب مضامین فراگیر و نظریه‌مبنایی دسته‌بندی شدند.

۳. ادبیات پژوهش

۳-۱. پیشینه‌ی تحقیق

در کمتر پژوهشی به «شاخصه‌های جوانان در حوزه تمدن‌سازی نوین اسلامی» پرداخته شده است. بیشتر پژوهش‌های حاضر به مقوله «تمدن‌سازی» و «تمدن نوین اسلامی» پرداخته‌اند. در ادامه به برخی از این پژوهش‌ها اشاره می‌شود:

- عارفی گوروان اسماعیل (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان «زمینه‌های تحقق تمدن نوین اسلامی در جامعه اسلامی از منظر مقام معظم رهبری» با استفاده از روش توصیفی و تحلیلی به بیان زمینه‌های شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی در نظام فکری مقام معظم رهبری پرداخته است. او پس از بررسی دیدگاه‌های ایشان در خصوص مفهوم تمدن اسلامی، فرآیند تحقق تمدن نوین اسلامی، شامل انقلاب اسلامی، تشکیل نظام اسلامی، تشکیل دولت اسلامی، تشکیل کشور اسلامی، تشکیل دنیای اسلامی، را از دیدگاه معظم له مورد بررسی و واکاوی قرار داده است. او سپس برای رسیدن به این آرمان، وظایف و انتظاراتی که بر عهده‌ی «مردم و کارگزاران نظام اسلامی» است، بیان و تشریح نموده است.

- درخشه، جلال، آقائی، محمد و فتحی مهر محمدرضا (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «آفاق تمدن نوین اسلامی در سپهر اندیشه‌ی آیت‌الله خامنه‌ای» انگاره‌ی تمدن نوین اسلامی را در چهار حوزه‌ی کلان هستی‌شناسی، معرفت‌شناسی، غایت‌شناسی، و روش‌شناسی در اندیشه‌ی آیت‌الله خامنه‌ای مورد مطالعه و بازتفسیر قرار داده‌اند. یافته‌های این پژوهش نیز نشان می‌دهد که تمدن نوین اسلامی در اندیشه‌ی ایشان از لحاظ هستی‌شناسی به صورت دویبعدی، در قالب معرفت‌شناسی آفاقی، با غایت سعادت طلبی، و درنهایت روش‌شناسی اخلاقی مورد فهم قرار می‌گیرد.

- اکبری، مرتضی و رضائی، فریدون (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «واکاوی شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری» به بررسی شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی در اندیشه‌ی معظم له پرداخته‌اند. در این تحقیق، محوریت قوانین قرآن، ایمان، علم، اخلاق، مجاهدت مداوم و حکومت مردمی، به عنوان شاخصه‌های اختصاصی تمدن نوین اسلامی از دیدگاه مقام معظم رهبری برشمرده شده است. بر اساس نتایج این

پژوهش، از دیدگاه معظم له گسترش و ترقی تمدن نوین اسلامی به همت و خرد دسته جمعی نیاز دارد که در سایه‌ی اخلاق، کار و تلاش، ایمان به خدا، عقلانیت، توانایی علمی، اقتصاد شکوفا، برخورداری از رسانه‌های قوی و روابط بین‌الملل به وجود می‌آید.

• جهان بین، فرزاد و معینی پور، مسعود (۱۳۹۳) نیز در پژوهشی با عنوان «فرآیند تحقق تمدن اسلامی از منظر حضرت آیت‌الله خامنه‌ای» با بررسی بیانات رهبر معظم انقلاب به این نتیجه رسیده‌اند که برای تحقق تمدن نوین اسلامی، پیمودن چهار گام: تولید نظریه توسط حوزه علمیه؛ تولید علم توسط دانشگاه؛ کاربرست در سطح خرد توسط گروه‌های خودجوش نخبگانی و گفتمان‌سازی که نهایتاً به تطبیق دولت و چارچوب‌های آن با چارچوب‌های دینی می‌انجامد؛ لازم و ضروری است. در این صورت است که با شکل‌گیری جامعه اسلامی اسوه، زمینه برای الگو‌گیری و آغاز تمدن اسلامی که تجلی کامل آن در عصر ظهور خواهد بود فراهم می‌گردد. همان‌گونه که اشاره شد در تحقیق‌های بیان‌شده تنها به شاخص‌های تمدن نوین اسلامی پرداخته و از شاخص جوانی یاد نشده است. پژوهش حاضر برای نخستین بار «جوانی» را به عنوان شاخص اثرگذار در شکل‌گیری تمدن اسلامی مورد مطالعه قرار داده است. در بیانیه گام دوم ویژگی جوانی به عنوان ویژگی اثرگذار مورد اشاره است.

۲-۳. تعریف مفاهیم

۱-۲-۳. مفهوم نظام انقلابی

برای فهم واژه‌ی ترکیبی «نظام انقلابی»، نخست باید مراد از «نظام» را روشن ساخت. کلمه‌ی عربی «نظام»، نه در فرهنگ سیاسی - اجتماعی جهان عرب امروز تعبیر روشنی دارد، نه در زبان فارسی. این کلمه که از ماده‌ی نظم گرفته شده است، در صورتی به کار می‌رود که مجموعه‌ای از اشیا و عناصر، با چینش منظم و خاصی در نظر گرفته شوند. (مصباح یزدی، ۱۳۹۴: ۳۱) مثال مشترکی که بیشتر کتب لغت در باب معنای نظام آورده‌اند، مثال دانه‌های تسبیح است. وقتی دانه‌های تسبیح و یا مروارید و یا هر چیزی با ماهیت این گونه، به رشته درآمده و با یکدیگر همراه می‌شوند، به این

کار «انتظام» می‌گویند و به خروجی‌ای که از این عمل به دست می‌آید «نظام» گفته می‌شود.
(عبدالحسین زاده، ۱۳۹۶: ۶۰)

«انقلاب»، از واژگانی است که از گذشته‌ی دور، هم در زبان عربی و هم در زبان فارسی، یکی از اصطلاحات نجومی و به معنای «حرکت دورانی منظم و قانونمند ستارگان»، «دور» و «گردش» بوده است. در قرآن کریم نیز این کلمه در دو معنای «رجوع و بازگشت» و «تحول و دگرگون شدن» استعمال شده است. اروپاییان برای القای معنای نجومی این کلمه از دیرباز، لفظ Revolution را به کار می‌برده‌اند. از سال ۱۶۶۰ میلادی بدین سو، این لفظ در غرب معنای جدید دیگری نیز یافت و برای قیام سریع، پرشور، و همگانی مردم بر ضد نظام حاکم به کار رفت. این که چرا غربیان برای نام‌گذاری این قسم از حرکت‌های اجتماعی از اصطلاح نجومی استفاده کردند، خود، ادله و عللی دارد که در کتب مختلف به آن‌ها اشاره شده است. مترجمان فارسی‌زبان نیز، به پیروی از غربیان، قیام همگانی مردم را بر ضد نظام حاکم، «انقلاب» نام نهادند. (دیکشنری آنلاین آبادیس)

به هر حال، کلمه «انقلاب» در پهنه علوم انسانی و اجتماعی به دو معنا استعمال می‌شود: یکی به معنای تحول سریع، شدید و بنیادین که بر اثر طغیان عموم مردم در اوضاع و احوال سیاسی جامعه روی می‌دهد و در نتیجه یک نظام سیاسی، حقوقی و اقتصادی جای خود را به نظام دیگری می‌دهد؛ و دیگری به معنای تحول شدید و ریشه‌ای و غیرسیاسی که به‌کندی و بدون خشونت صورت می‌گیرد. مانند انقلاب علمی، انقلاب صنعتی، انقلاب فرهنگی، انقلاب ادبی و انقلاب هنری. وجه مشترک دو معنای لفظ «انقلاب» همان «تحول شدید، اساسی و کلی» است. (مصباح یزدی، ۱۳۹۲: ۲۵)

آنچه از این تعاریف برمی‌آید مشخص می‌کند که «نظام» و «انقلاب»، ظاهراً دو مفهوم متناقض به نظر می‌رسند. نظام، بیانگر نظم، ثبات و حفظ وضع موجود و انقلاب گویای تغییر وضع موجود است. قرار گرفتن این دو واژه در کنار هم از ساختار و نظامی حکایت دارد که در پی تحول دائمی و مستمر و برخورد انقلابی با پدیده‌های پیش روست. نظام انقلابی از منظر مقام معظم رهبری، مهم‌ترین مشخصه متمایزکننده انقلاب اسلامی از سایر انقلاب‌ها و علت اصلی حفظ ماهیت آن پس از ۴۰ سال است. در نظام انقلابی خموشی و رکود نامفهوم است. (محمدی، ۱۳۸۲)

ویژگی‌های نظام انقلابی از دیدگاه مقام معظم رهبری عبارت‌اند از: ایستادگی مقابل زورگویی و زیاده‌خواهی ظالمان و مستکبران (۱۳۹۰/۷/۲۳)، پیگیری تصمیمات مستدل در مواضع اصولی (۱۳۷۶/۱۰/۱۲)، تسلیم زورگویی نشدن، تسلیم زیاده‌طلبی نشدن، در موضع اقتدار ایستادن (۱۳۹۶/۲/۲۰)، درهم‌شکننده تقسیم میان سلطه‌گر و سلطه‌پذیر و مخالفت با هر نوع سلطه‌گری (۱۳۸۷/۱/۱)، مدافع عدالت و کرامت انسان و ارزش‌ها؛ ساعی برای ایجاد برادری و برابری؛ ایستاده در مقابل نفوذ دشمن (۱۳۸۷/۹/۲۴)، مدافع مردم‌سالاری، استقلال و حقوق ملت در همه زمینه‌ها، مدافع حقوق مسلمانان عالم و هر مظلومی در هر نقطه عالم (۱۳۷۶/۱۰/۱۲)، و مطرح‌کننده اسلام طرفدار مظلوم و ضد ظالم در دنیا (۱۳۹۳/۱۲/۲۱).

۳-۲-۲. مفهوم تمدن

زمانی که بشر با خط آشنا شد، قلم به دست گرفت، افکار خود را قلمی کرد و به نسل‌های بعد انتقال داد، «تمدن» پدیدار گشت. واژه تمدن^۱ معادل تمدن یا حضاره است. این واژه در زبان انگلیسی از لغت لاتینی civis به معنی شهروند یا شهرنشین گرفته شده و برای دلالت بر ویژگی‌هایی مانند لطف، کیاست و لیاقت مورد استفاده قرار گرفته است که دستاورد شهرنشینی است یا برای پیشرفت و ترقی افراد و جمعیت‌هایی که در شهرها زندگی می‌کنند (سپهری، ۱۳۸۵: ۳۵). یونانیان با استفاده از واژه تمدن، شهر را مجموعه‌ای از نهادها و روابط اجتماعی می‌دانستند (فوزی و صنم‌زاده، ۱۳۹۱: ۹). در فرهنگ عربی واژه تمدن به معنای حضاره، نقطه مقابل بدات (بادیه نشینی) به کاررفته است. در فرهنگ فارسی تمدن چنین تعریف شده است: «شهرنشینی شدن، خوی شهری گزیدن و با اخلاق مردم آشنا شدن، زندگانی اجتماعی؛ همکاری مردم با یکدیگر در امور زندگانی و فراهم کردن اسباب ترقی و آسایش خود» (عمید، ج ۱، ۱۳۸۹: ۵۳۰).

۳-۲-۳. مفهوم تمدن اسلامی

تمدن اسلامی بیانگر همه جنبه‌های سیاسی و فرهنگی و اقتصادی جامعه است که ابعاد وجودی فرد و جامعه را پوشش می‌دهد (مدیریت حوزه علمیه قم، ۱۳۸۳: ۱۱۳). تمدن اسلامی،

1. Civilization

تمدنی دینی است که همه مؤلفه‌های آن بر محور اسلام است. بدین ترتیب، تمدن اسلامی از همه ویژگی‌های تمدن الهی در چهارچوب آموزه‌های قرآنی و متکی بر سنت پیامبر اکرم (ص) برخوردار است و مؤلفه‌های آن، دین، اخلاق، علم، عدالت، قوانین، مقررات، اصول دینی و غیره است. (جان احمدی، ۱۳۸۶: ۵۲-۵۱)

به‌طور کلی، مراد از تمدن اسلامی، همه دستاوردهای مسلمانان در ابعاد گوناگون اقتصادی، فرهنگی، مذهبی، اجتماعی، اخلاقی، مادی و معنوی، صنعت، اختراعات و اکتشافات است که از عصر پیامبر (ص) شروع شد و با گسترش قلمرو اسلامی از مرزهای غربی چین تا اندلس را در بر گرفت.

۴. چارچوب نظری

«تاین بی» معتقد است که «تمدن تلاش برای آفریدن جامعه‌ای است که کل بشر بتوانند با هم‌نویی در کنار یکدیگر درون آن زندگی کنند. در واقع او تمدن را مرحله یا نوع خاصی از فرهنگ می‌داند. (تاین بی، ۱۳۷۶: ۴۸) «لوکاس»، فرهنگ و تمدن را یکی دانسته، ولی دامنه و زمان فرهنگ را محدودتر از تمدن تلقی کرده است. از دیدگاه او «فرهنگ [و تمدن]، راه مشترک زندگی، اندیشه و کنش انسان است (لوکاس، ج ۱، ۱۳۸۴: ۲۰).

تمدن نوعی نظم اجتماعی است که در نتیجه‌ی وجود آن، خلاقیت فرهنگی امکان‌پذیر شده و جریان می‌یابد. «در تمدن چهار رکن اساسی «پیش‌بینی و احتیاط در امور اقتصادی»، «سازمان سیاسی»، «سنن اخلاقی»، و «کوشش در راه معرفت و بسط هنر» را می‌توان تشخیص داد. ظهور تمدن هنگامی امکان‌پذیر است که هرج و مرج و ناامنی پایان پذیرفته باشد، هنگامی که ترس است که کنجکاوی و نیاز به ابداع و اختراع پیش می‌آید و انسان خود را تسلیم غریزه و فطرت می‌کند تا او را به شکل طبیعی به راه کسب علم و معرفت و تهیه وسایل بهبود زندگی سوق دهد. (ویل دورانت، ۱۳۶۵: ۳)

ویل دورانت «تمدن» را این‌گونه تعریف می‌کند: «تمدن نظامی است اجتماعی که موجب تسریع دستاوردهای فرهنگی شده و به‌منظور بهره‌گیری از اندیشه‌ها، آداب و رسوم و هنر، دست به ابداع و خلاقیت می‌زند؛ نظامی است سیاسی که اخلاق و قانون، نگه‌دارنده آن می‌باشد و نظامی

است اقتصادی که با تداوم تولید، پایدار خواهد ماند.» (ویل دورانت، ۱۳۶۵: ۳) او همچنین، عوامل تکوین تمدن‌ها را در چهار عامل زیر جمع‌بندی می‌کند:

۱. عوامل اقتصادی تمدن: شکار، کشاورزی، صنعت و سازمان‌های اقتصادی.

۲. عوامل سیاسی تمدن: حکومت، دولت، قانون و خانواده.

۳. عوامل اخلاقی تمدن: ازدواج، اخلاق جنسی، اخلاق اجتماعی، دین و آداب دینی.

۴. عوامل عقلی و روحی تمدن: ادبیات، علم و هنر. (دین پرست، ۱۳۷۹: ۳۸)

در حکمت «فارابی»، عامل ائتلاف و ارتباط اهل مدینه که تمدن را به وجود می‌آورد، اشتراک نظر درباره امور مشترکی است که خود عامل افعال مشترک گردیده است. این رأی مشترک، که ریشه در عالم بالا دارد و از طریق رئیس مدینه به اندیشه مردم وارد شده، منشأ افعال جمیع اهل مدینه گردیده است. آنچه شهروندان این شهر آرمانی را از سایر شهرها متمایز می‌سازد، معرفت نظری به اصولی آسمانی و تقید عملی به فضائل و مکارم اخلاقی است. (جمشیدی، ۱۳۹۴: ۳۵)

در نگاه «ابن خلدون» تمدن یا «الحضاره» هدف عمران و پایان آن به حساب می‌آید. (ابن خلدون، ۱۳۷۵: ۶۵۶) در این نگاه دین باعث اتحاد و همدلی و تساوی طلبی مردم می‌شود. (ابن خلدون، ۱۳۷۵: ۳۰۲) و در نتیجه سبب تقویت عصیبت گردیده و راه غلبه هموار می‌شود.

ابن خلدون عامل اصلی انهدام و نابودی تمدن‌های اسلامی را فراموشی و دوری و بی‌تفاوتی به دین دانسته و بیشتر بر «تأثیر سیاسی مذهب با جنبه‌های تمدن‌سازی و اخلاقی‌اش توجه دارد.» او همچنین «دور شدن امت و حکومت‌های اسلامی از شریعت آغازین را از عوامل انحطاط جهان اسلام می‌داند.» (طباطبایی، ۱۳۶۷: ۲۶۴)

از دیدگاه «حضرت امام خمینی» (ره) مهم‌ترین عنصر تمدن نه در نمادهای فیزیکی آن، بلکه در توان انسان‌سازی آن یعنی بعد معنوی و دینی آن نهفته است. با این مقیاس، امام، فرهنگ غرب را با تمام توانایی‌هایی که در تولید مصنوعات بشری و کشف قوانین طبیعت دارد، به لحاظ نگاه تک‌بعدی‌اش به انسان، تمدنی مناسب نمی‌دانند. زیرا بر مبانی دینی راستین و حقیقی بنا نشده است. (امام خمینی، ج ۸، ۱۳۶۸: ۳۶۸)

درواقع هرچند ایشان به پیشرفت اقتصادی به عنوان لازمه‌ی تمدن اشاره می‌نمایند اما معتقدند

هر تمدنی که ظهور می‌کند باید با تکیه بر دین و معنویت استعداد تعالی انسان در دو جنبه مادی و معنوی را داشته باشد. به عبارت دیگر در نظر ایشان تمدن‌ها باید با تکیه بر مبانی و ارزش‌های دینی و متعالی، نیازهای فردی و اجتماعی بشر را رفع و درصدد رشد و تعالی انسان‌ها باشند. (جمشیدی، ۱۳۹۴: ۳۶)

به اعتقاد علامه «محمدتقی جعفری»، «تمدن عبارت است از برقراری نظم و هماهنگی در روابط انسان‌های یک جامعه که تصادم‌ها و تزاخم‌های ویرانگر را منتفی ساخته و مسابقه در مسیر رشد و کمال را قائم‌مقام آن‌ها بنماید، به طوری که زندگی اجتماعی افراد و گروه‌های آن جامعه موجب بروز و به فعالیت رسیدن استعدادهای سازنده آن‌ها باشد» (جعفری، ج ۶، ۱۳۷۳: ۲۳۳). استاد شهید «مرتضی مطهری» نیز ضمن انتقاد از تمدن غربی که در آن به ارزش‌های حقیقی انسان توجهی نمی‌شود، تمدن حقیقی را مجموعه‌ای برمی‌شمارد که ابتدا «کمال و استعداد‌های انسان تعریف کنند و بعد کمال جامعه را که همان کمال انسان است مشخص کنند که جامعه در چه نظامی می‌تواند انسان را به نهایت استعدادهای خودش، به کمال فرهنگی خودش، به کمال معنوی خودش برساند. (مطهری، ۱۳۶۹: ۲۴۲)

به لحاظ تاریخی نیز تمدن اسلامی به عنوانی یکی از تمدن‌های بزرگ بشری حاصل مبانی دین اسلام و باور به آن‌ها بوده است. شهید مطهری در این باره می‌نویسد: «ملل بسیاری به اسلام گرویدند و در خدمت این دین درآمدند و در راه نشر و بسط تعالیم آن کوشیدند و با تشریک مساعی با یکدیگر تمدن عظیم و باشکوه به نام تمدن اسلامی به وجود آوردند.» (مطهری، ۱۳۵۷: ۱۳)

۵. یافته‌های تحقیق

۵-۱. تمدن نوین اسلامی در اندیشه‌ی مقام معظم رهبری

همان‌طور که پیش‌تر گفته شد اندیشه‌ی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای یکی از منابع اصلی و بالادستی گفتمان انقلاب اسلامی محسوب می‌شود. پس از بررسی نظریات مختلف در باب تمدن و تمدن اسلامی، به ارائه‌ی نظر و دیدگاه رهبر معظم انقلاب در این خصوص پرداخته می‌شود. «پیشرفت و ایجاد تمدن اسلامی» همواره یکی از دغدغه‌های اصلی مقام معظم رهبری بوده و

هست. ایشان ضمن نقد عالمانه بسیاری از پیشرفت‌ها و تمدن‌های غربی و شرقی، در دهه‌ی اخیر به صورت قابل توجهی در بیانات خود بر «نظریه تمدن نوین اسلامی» تأکید کرده‌اند. مقام معظم رهبری تمدن اسلامی را فضایی می‌دانند که انسان در آن فضا به لحاظ معنوی و مادی می‌تواند رشد کند و به غایات مطلوبی برسد که خدای متعال او را برای آن غایات خلق کرده است. زندگی خوب و عزتمندی داشته باشد، انسان عزیز، انسان دارای قدرت، دارای اراده، دارای ابتکار، دارای سازندگی جهان طبیعت. تمدن اسلامی به این معنی است و هدف و آرمان نظام جمهوری اسلامی این است (۱۳۸۳/۳/۲۲)، بیانات در جمع طلاب مدرسه علمیه آیت‌الله مجتهدی)

از منظر فکری ایشان «تمدن اسلامی باید در همه عرصه‌ها و زمینه‌های اجتماع نمود پیدا کند.» (۱۳۹۵/۲/۶)، بیانات در جمع اعضای شورای عالی «مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت» به عقیده معظم له «تمدن اسلامی، کشورگشایی نیست، بلکه به معنای تأثیر پذیرفتن فکری ملت‌ها از اسلام است.» (همان) با نگاهی گذرا به مجموعه بیانات مقام معظم رهبری در سال‌های اخیر، می‌توان برخی از معانی و مفاهیم معظم له درباره تمدن اسلامی را در قالب جدول زیر نشان داد:

معانی و مفاهیم تمدن اسلامی از منظر امام خامنه‌ای

پیشرفت همه‌جانبه (۱۳۹۱/۷/۲۳)، بیانات در جمع جوانان استان خراسان شمالی)	الگویی برای حرکت امت اسلامی (۱۳۸۷/۲/۱۷)، بیانات در جمع نخبگان استان فارس)
به معنای تصرف سرزمین نیست. (۱۳۹۴/۱۰/۸)، بیانات در جمع مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی)	پرهیز از تقلید غربی است. (۱۳۹۱/۷/۲)، بیانات در جمع کارگزاران حج)
به معنای تجاوز به حقوق ملت‌ها نیست. (۱۳۹۴/۱۰/۸)، بیانات در جمع مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی)	گسترش اخلاق انسانی است. (۱۳۹۲/۲/۹)، بیانات در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی)
بهره‌مندی انسان‌ها از همه ظرفیت‌های مادی و معنوی است. (۱۳۹۲/۲/۹)، بیانات در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی)	خلاص شدن از اقتصاد مبتنی بر ویژه خواری و ربا و تکاثر است. (۱۳۹۲/۲/۹)، بیانات در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی)

واکاوی شاخص‌ها، ویژگی‌ها و وابسته‌های جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی در اندیشه مقام معظم رهبری

تأثیر پذیرفتن فکری ملت‌ها از اسلام (۱۳۹۵/۲/۶)، در جمع اعضای شورای عالی «مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت»	عرضه کردن هدیه الهی به ملت‌هاست. (۱۳۹۴/۱۰/۸)، بیانات مسئولان نظام و میهمانان کنفرانس وحدت اسلامی)
نقطه مقابل منافع سرمایه‌داری صهیونیست و کمپانی‌دارهای ظالم و خون‌خوار (۱۳۹۳/۱۱/۲۹)، بیانات در جمع مردم آذربایجان شرقی)	دنیایی آراسته با تعلیمات ارزشمند پیامبران الهی و آیات نورانی قرآن (۱۳۷۶/۲/۳)، بیانات در جمع نیروهای حاضر در مانور طریق القدس)
نقطه مقابل حرکت به سمت وابستگی به غرب (۱۳۹۲/۲/۹)، بیانات در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی)	دنیایی آباد و پیشرفته در کنار تعالی معنوی (۱۳۷۶/۲/۳)، بیانات در جمع نیروهای حاضر در مانور طریق القدس)
نقطه رهایی از جهان‌بینی مادی و ظالمانه (۱۳۹۲/۲/۹)، بیانات در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی)	دنیایی با احساس آرامش و امنیت و اطمینان (۱۳۷۶/۲/۳)، بیانات در جمع نیروهای حاضر در مانور طریق القدس)
نقطه مقابل تأثیرپذیری از بافته‌ها و یافته‌های بی‌مغز غربی‌ها (۱۳۹۵/۵/۳۱)، بیانات در جمع ائمه جمعه مساجد استان تهران)	دنیایی که در انسانیت در آن شکوفاست (۱۳۷۶/۲/۳)، بیانات در جمع نیروهای حاضر در مانور طریق القدس)
نقطه مقابل حرکت به سمت وابستگی به غرب (۱۳۹۲/۲/۹)، بیانات در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی)	گسترش فرهنگ اسلامی در فضای عمومی بشریت (۱۳۹۲/۲/۹)، بیانات در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی)

۵-۲. شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای

از دیدگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای «ایجاد تمدن اسلامی» یکی از مهم‌ترین اهداف (۱۳۹۱/۷/۲۳)، بیانات در جمع جوانان استان خراسان شمالی)، آرمان‌ها (۱۳۹۴/۴/۲۰)، بیانات در جمع دانشجویان و اساتید دانشگاه‌ها) و خط کلی (۱۳۷۹/۷/۱۴)، بیانات در جمع اجتماع بزرگ مردم اراک) نظام و انقلاب اسلامی است. معظم له به صراحت تأکید دارند که «اگر تمدن اسلامی به وجود آمد، آن وقت است که ملت ایران در اوج عزت خواهد بود. این عزت، ثروت، رفاه، امنیت، عزت بین‌الملل و همه چیز به دنبال خواهد داشت.» (۱۳۹۱/۷/۲۳)، بیانات در جمع جوانان استان خراسان شمالی)

ایشان در بیان شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی می‌فرمایند: «تمدن اسلامی می‌تواند با شاخصه‌های «ایمان» و «علم» و «اخلاق» و «مجاهدت مداوم»، اندیشه‌ی پیشرفته و اخلاق والا را به امت اسلامی و به همه‌ی بشریت هدیه دهد و نقطه‌رهایی از جهان‌بینی مادی و ظالمانه و اخلاق به لجن کشیده‌ای که ارکان تمدن امروزی غرب‌اند، باشد.» (۱۳۹۲/۹/۹)، بیانات در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی) در ادامه با استناد به فرمایشات ایشان، به برخی از شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی اشاره می‌شود:

۵-۲-۱. ایمان

حضرت امام خامنه‌ای به مسئله «ایمان و معنویت» در ایجاد تمدن نوین اسلامی بسیار تأکید دارند. به اعتقاد معظم له «بر اساس این ایمان است که سبک زندگی انتخاب خواهد شد.» و همچنین «بدون مکتب و بدون ایدئولوژی نمی‌توان یک تمدن به وجود آورد.» (۱۳۹۱/۷/۲۳)، بیانات در جمع جوانان استان خراسان شمالی) از منظر ایشان «تمدنی که از ایمان برآمده باشد، چنان عمیق و ریشه‌دار است که می‌تواند فکر و فرهنگ خود را در دنیا گسترش دهد.» (همان)

معظم له کشاندن جامعه به «بی‌ایمانی» را از توطئه‌های دشمنان تمدن‌سازی برمی‌شمارند. (همان) ایشان با اشاره به صدر اسلام، تأکید دارند که «رسول مکرّم اسلام و صحابه و نیز جانشینان بزرگوار ایشان، تنها در سایه‌ی ایمان و با اتکای به خدا توانستند یک تمدن عظیم تاریخی را پایه‌گذاری نمایند.» (۱۳۶۸/۱۲/۰۳)، بیانات در جمع جمعی از ائمه‌ی جمعی کشورهای آفریقایی) ایشان از «ایمان» به عنوان «تنها شرط» رسیدن به این تمدن در عصر جدید یاد می‌کنند. (همان) حضرت امام خامنه‌ای بنای تمدن اسلامی را بدون نیازمندی جامعه به «معارف بلند اسلامی و قرآنی و روایات اهل‌بیت» ناشدنی می‌خوانند. (۱۳۹۰/۰۳/۲۵)، بیانات در جمع شرع‌ای آئینی)

۵-۲-۲. علم

تأکیدات چندین بار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای بر تولید علم، نشان‌دهنده‌ی اهمیت ویژه‌ی این شاخصه در تمدن‌سازی نوین اسلامی است. ایشان «تولید فکر» را یکی از دو عنصر اساسی و لازم برای ایجاد تمدن اسلامی می‌دانند. (۱۳۷۹/۷/۱۴)، بیانات در اجتماع بزرگ مردم قم) و کلید اصلی تغییر

واکاوی شاخص‌ها، ویژگی‌ها و وابسته‌های جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی در اندیشه مقام معظم رهبری

سرنوشت کشور و ملت به سوی خوشبختی واقعی را در «علم» جستجو می‌کنند. (بیانات در جمع مسئولان سازمان انرژی اتمی)

در این راستا، علمی موردنظر معظم له است که همراه با «اخلاق و معنویت» باشد. «پیش رفتن دانش و علم همراه با معنویت یکی از اهداف نظام انقلابی در ایجاد تمدن اسلامی است.» (بیانات در جمع پرستاران) ایشان همواره تأکید دارند که جامعه بایستی به سمت یک جامعه متفکر حرکت کند؛ باید جوشیدن فکر و اندیشه ورزی در جامعه به یک حقیقت نمایان واضح تبدیل شود. (بیانات در نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی) (۱۳۸۹/۰۹/۱۰)

۵-۲-۳. اخلاق

حضرت امام خامنه‌ای از «امت واحده‌ی اسلامی» انتظار دارند که هدف نهایی خود را در ایجاد تمدن اسلامی جدید، بر پایه‌ی «دین و عقلانیت و علم و اخلاق» قرار دهد. (۱۳۹۰/۰۶/۲۶)

بیانات در اجلاس بین‌المللی بیداری اسلامی) از دیدگاه ایشان، هدف در تمدن اسلامی و در نظام مقدس جمهوری اسلامی، حرکت دانش همراه با معنویت است. (۱۳۷۶/۰۶/۱۹)

بیانات در جمع پرستاران) در دیدگاه سیاسی حضرت امام خامنه‌ای یکی از ملزومات اصلی علم، معنویت و اخلاق است و همین علم همراه با اخلاق و معنویت است که تمدن اسلامی را از تمدن‌های غربی متمایز می‌کند. علم و پیشرفت تمدن مادی غرب که عاری از معنویت و اخلاق است، به ضرر بشریت تمام شده است. (بیانات در دیدار با مردم شاهرود) (۱۳۸۵/۰۸/۲۰)

۵-۲-۴. مجاهدت مداوم

از دیدگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای «مجاهدت مداوم» یکی دیگر از شاخصه‌های تمدن اسلامی به شمار می‌آید. (۱۳۹۲/۰۲/۰۹)

بیانات در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی) «جهاد مداوم نیاز همه است، همه‌ی پیشرفت‌ها، همه‌ی تمدن‌سازی‌ها به برکت مجاهدت دائم شده است. مجاهدت دائم همه‌اش به معنای رنج کشیدن نیست، جهاد شوق‌آفرین است. جهاد شادی و نشاط‌آفرین است. امروز به این جهاد نیاز داریم.» (۱۳۹۲/۰۲/۱۱)

بیانات در جمع مداحان)

ایشان معتقدند که «امت اسلامی با یک تلاش مجاهدانه و مجدانه می‌تواند تمدن اسلامی باب

این دوران را طراحی و شالوده‌ریزی کرده و به ثمر برساند و آن را در مقابل بشریت قرار بدهد. «۱۳۹۴/۱۰/۰۸، بیانات در جمع مسئولان نظام) ایشان مسئله مهم «تمدن‌سازی اسلامی مجدد در عصر جدید» را یک «جهاد بزرگ» می‌دانند. (۱۳۹۰/۱۱/۱۴، بیانات در خطبه‌های نماز جمعه) و در این جهاد بزرگ از ملت می‌خواهند که تاریخ عقب‌ماندگی و استبداد بی‌دینی و فقر و وابستگی حاکم بر کشور را در کودتاترین زمان جبران کرده و با رویکردی اسلامی و به شیوه‌ای مردم‌سالارانه و رعایت عقلانیت و علم «جامعه‌سازی» کنند. در این گذار پرپیچ‌وخم و پرفراز و نشیب، «نهاده‌ها» کردن آزادی و حقوق اجتماعی منهای لیبرالیسم و برابری منهای مارکسیسم و نظم منهای فاشیسم غرب و حفظ تقید خویش به شریعت مترقی اسلام، پیشرفت در عین عدم وابستگی، مدیریت علمی بدون سکولاریزه و محافظه‌کار شدن یک جهاد است.» (همان)

۵-۲-۵. ایستادگی و مقاومت

در اندیشه‌ی مقام معظم رهبری، «ایستادگی و مقاومت» نیز از شاخصه‌های رسیدن به تمدن نوین اسلامی معرفی شده است. از دیدگاه ایشان «ایستادگی و صبر و بصر و اعتماد به وعده‌ی «ولینصرن الله من نصره و ان الله لقوی عزیز» خواهد توانست این مسیر پر افتخار را تا رسیدن به قله‌ی تمدن اسلامی، در برابر امت اسلامی هموار کند.» (۱۳۹۲/۰۲/۰۹، بیانات در اجلاس جهانی علما و بیداری اسلامی) ایشان به درستی به معنای ایستادگی و مقاومت اشاره کرده و فرموده‌اند: «استقامت یعنی مسیر و جهت‌گیری را گم نکنیم و مرتب خطاها را اصلاح کنیم.» (۱۳۸۰/۰۹/۲۱، بیانات در جمع کارگزاران نظام)

۵-۲-۶. پرهیز از تقلید غرب

از دیدگاه مقام معظم رهبری شرط و لازمه ساختن تمدن نوین اسلامی، «پرهیز از تقلید از تمدن‌های غربی» است. (۱۳۹۱/۷/۲۳، بیانات در جمع جوانان استان خراسان شمالی) «برای ساختن این بخش از تمدن نوین اسلامی، بشدت باید از تقلید پرهیز کنیم؛ تقلید از آن کسانی که سعی دارند روش‌های زندگی و سبک و سلوک زندگی را به ملت‌ها تحمیل کنند. امروز مظهر کامل و تنها مظهر این زورگوئی و تحمیل، تمدن غربی است. نه اینکه ما بنای دشمنی با غرب و ستیزه‌گری با غرب داشته باشیم - این حرف، ناشی از بررسی است - ستیزه‌گری و دشمنی احساساتی نیست.»

تقلید از غرب برای کشورهایی که این تقلید را برای خودشان روا دانستند و عمل کردند، جز ضرر و فاجعه به بار نیاورده؛ حتی آن کشورهایی که به‌ظاهر به صنعتی و اختراعی و ثروتی هم رسیدند، اما مقلد بودند. علت این است که فرهنگ غرب، یک فرهنگ مهاجم است. فرهنگ غرب، فرهنگ نابودکننده‌ی فرهنگ‌هاست. هر جا غربی‌ها وارد شدند، فرهنگ‌های بومی را نابود کردند، بنیان‌های اساسی اجتماعی را از بین بردند؛ تا آنجائی که توانستند، تاریخ ملت‌ها را تغییر دادند، زبان آن‌ها را تغییر دادند، خط آن‌ها را تغییر دادند. هر جا انگلیس‌ها وارد شدند، زبان مردم بومی را تبدیل کردند به انگلیسی؛ اگر زبان رقیبی وجود داشت، آن را از بین بردند.» (همان)

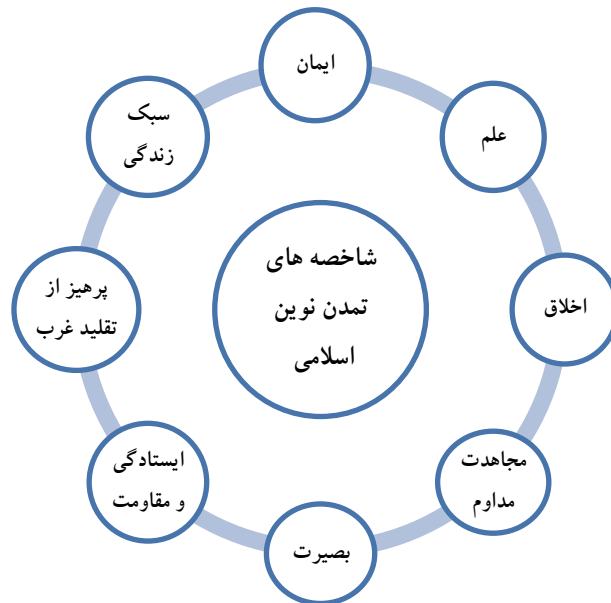
۷-۲-۵. سبک زندگی

مقام معظم رهبری تحقق تمدن‌سازی نوین اسلامی را در دو بخش «ابزاری» و «نرم‌افزاری» عنوان نموده‌اند. (همان) امام خامنه‌ای معتقدند که مؤلفه‌ی حقیقی همه‌ی تمدن‌ها بخش نرم‌افزاری آن‌هاست. این مؤلفه شامل خرده عناصری است که متن زندگی جامعه متمدن را تشکیل می‌دهد که ایشان بر آن نام «سبک زندگی» نهاده‌اند. از نظر معظم له این بخش دربرگیرنده‌ی تمام الگوی رفتاری و ارتباطی ما در حوزه‌های مختلف اجتماع اعم از نهاد خانواده، سیاست، دوستان، جامعه و اقتصاد و ... می‌باشد.

بخش‌های تمدن اسلامی از منظر امام خامنه‌ای

(بیانات در جمع جوانان استان خراسان شمالی) ۱۳۹۱/۷/۲۳

ابزاری	علم - اختراع - صنعت - سیاست - اقتصاد - تبلیغ و ابزارهای تبلیغ - اعتبار بین‌المللی - اقتدار سیاسی و نظامی - اقتصاد
نرم‌افزاری	مسئله خانواده - سبک ازدواج - نوع مسکن - نوع لباس - الگوی مصرف - نوع خوراک - نوع آشپزی - نوع تفریحات - مسئله خط و زبان - مسئله کسب و کار - نوع رفتار در محل کار - دانشگاه و مدرسه، نوع رفتار در فعالیت‌های سیاسی، ورزشی و ...، نوع رفتار با پدر و مادر، دوست و دشمن و ...

شاخصه های تمدن نوین اسلامی از دیدگاه حضرت امام خامنه ای

۳-۵. جایگاه جوانان در منظومه فکری امام خامنه ای

حال که تا حدودی مفهوم تمدن نوین اسلامی و شاخصه های آن در اندیشه ی سیاسی مقام معظم رهبری مشخص گردید، به پاسخ پرسش اصلی تحقیق که همان چیستی شاخصه ها و ویژگی های جوانان تمدن ساز در تراز نظام انقلابی است، می پردازیم. پیش از پاسخ به این سؤال، لزوم و ضرورت ارائه ی تصویری از نگاه حضرت آیت الله خامنه ای به جوانان این مرزوبوم، اجتناب ناپذیر است. از دیدگاه ایشان، مهم ترین رسالت و وظیفه در پیشگامی انقلاب و رساندن آن به آرمان های بلند و متعالی اش، به عهده ی جوانان است. اما اینک این پرسش مطرح می شود که حضرت آیت الله خامنه ای به جوانان چگونه می نگرند؟! و یا به عبارت دیگر، جوانان در منظومه ی فکری ایشان چه جایگاهی دارند؟! برخی از عناوین و تعبیر معظم له درباره ی جوانان برای روشن تر شدن موضوع، در قالب جدول زیر نشان داده شده است.

جوان ایرانی از منظر امام خامنه‌ای

قرص و محکم در صراط مستقیم (۱۳۹۶/۰۳/۲۸)، بیانات در جمع خانواده‌های شهدا)	سینه سپر در میدان‌های خطر (۱۳۹۶/۱۰/۱۹)، بیانات در دیدار با مردم قم)	نداشتن خوف از دشمن (۱۳۸۶/۸/۹)، بیانات در جمع دانش آموزان و دانشجویان)
آینده دار (۱۳۹۶/۳/۶)، بیانات در محفل انس با قرآن کریم)	پایه‌های اصلی انقلاب (۱۳۶۸/۸/۱۰)، بیانات در جمع دانشجویان)	فکورتر از جوانان گذشته (۱۳۸۸/۶/۴)، بیانات در جمع دانشجویان و نخبگان علمی)
امیدبخش (۱۳۹۵/۲/۱)، بیانات در جمع اعضای انجمن‌های اسلامی)	اقدام بدون دغدغه (۱۳۷۷/۲/۷)، بیانات در جمع جوانان)	مهربط لطف پروردگار (۱۳۷۴/۸/۱۰)، بیانات در جمع دانش آموزان و دانشجویان)
صاحب منطق و فکر (۱۳۹۳/۵/۱)، بیانات در جمع دانشجویان)	اعتراض راحت و صادقانه (۱۳۷۷/۲/۷)، بیانات در جمع جوانان)	کارآمدتر از دیگران در همه عرصه‌ها (۱۳۷۰/۸/۱۵)، بیانات در جمع مسئولان تبلیغات اسلامی)
مطالبه گر (۱۳۹۷/۳/۷)، بیانات در جمع دانشجویان)	آسان پذیرفتن حق (۱۳۷۷/۲/۷)، بیانات در جمع جوانان)	مؤمن، دانا و پرانگیزه (۱۳۹۷/۵/۲۲)، بیانات در جمع اقشار مختلف مردم)
دارای انگیزه‌های دینی (۱۳۹۲/۱۲/۱۵)، بیانات در جمع اعضای خبرگان)	داشتن انرژی، امید و ابتکار (۱۳۷۷/۲/۷)، بیانات در جمع جوانان)	نیروی مستعد و آماده‌به‌کار و باعرضه (۱۳۹۷/۵/۲۲)، بیانات در جمع اقشار مختلف مردم)
ایزار اقتدار ملی (۱۳۹۶/۱۰/۱۹)، بیانات در دیدار با مردم قم)	دارای همت بلند (۱۳۷۹/۱۲/۸)، بیانات در جمع اعضای انجمن‌های اسلامی)	اهل اقدام (۱۳۹۷/۴/۹)، بیانات در دانشگاه امام حسین (ع)
نهال بالنده (۱۳۷۹/۱۲/۸)، بیانات در جمع اعضای انجمن‌های اسلامی)	سینه سپر در میدان‌های خطر (۱۳۹۶/۱۰/۱۹)، بیانات در دیدار با مردم قم)	صراحت و شجاعت در گفتار (۱۳۹۷/۳/۷)، بیانات در جمع دانشجویان)
اقدام بدون دغدغه (۱۳۷۷/۲/۷)، بیانات در جمع جوانان)	پایه‌های اصلی انقلاب (۱۳۶۸/۸/۱۰)، بیانات در جمع دانشجویان)	موتور محرک تحولات سیاسی (۱۳۹۲/۹/۱۹)، بیانات در جمع اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی)
محور حرکت و مرکز تلاش و تحرک جامعه (۱۳۷۰/۸/۱۵)، بیانات در جمع مسئولان تبلیغات اسلامی)	جریان عظیم نجابت، دیانت و اصالت (۱۳۷۹/۱۲/۸)، در جمع اعضای انجمن‌های اسلامی)	مرکز اغلب نیکی‌ها و درخشندگی‌ها (۱۳۷۹/۱۲/۸)، بیانات در جمع اعضای انجمن‌های اسلامی)

اما سؤال اصلی این است که چه جوانانی و با چه شاخصه‌هایی می‌توانند به تعبیر مقام معظم رهبری بخش دیگری از جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی را آغاز کنند؟!

۴-۵. شاخصه‌ها، ویژگی‌ها و الزامات جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی در اندیشه مقام معظم رهبری

همان‌گونه که اشاره شد در این پژوهش به منظور پاسخگویی به سؤال اصلی پژوهش و یافتن «شاخصه‌ها، ویژگی‌ها و الزامات جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی در اندیشه مقام معظم رهبری از تحلیل مضمون به روش براون و کلارک (۲۰۰۶) استفاده شده است. به این ترتیب، پس از کدگذاری اولیه تک تک عبارات مرتبط با «جوانان» و «جوان مؤمن انقلابی»، کدهای مشترک در قالب کدبندی‌های سازمان دهنده دسته‌بندی شدند و در نهایت کدبندی‌های سازمان دهنده با وجوه مشترک و ارتباطات معنایی مشترک در قالب مضامین فراگیر دسته‌بندی شدند. یافته‌ها نشان می‌دهد که شاخصه‌های جوان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی در اندیشه رهبری شامل ۸ مضمون سازمان دهنده و ۴۱ مضمون پایه است که نمودار شبکه مضامین آن ترسیم شده است.

مضمون فراگیر	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون پایه	مضمون پایه	مضمون پایه	
شاخصه‌های جوان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی بر اساس تحلیل بیانات مقام معظم رهبری	معنویت	انس با نماز (۱۳۸۷/۰۲/۱۴)، بیانات در جمع اساتید و دانشجویان دانشگاه شیراز)	۲۳	انس با قرآن (۱۳۹۷/۰۲/۲۷)، بیانات در محفل انس با قرآن کریم)	۱
		انس با صحیفه سجادیه (۱۳۸۷/۰۲/۱۴)، بیانات در جمع اساتید و دانشجویان دانشگاه شیراز)	۲۴	انس با نافله (۱۳۸۷/۰۲/۱۴)، بیانات در جمع اساتید و دانشجویان دانشگاه شیراز)	۲
		خودسازی و تهذیب نفس (۱۳۹۲/۱۱/۲۳)، پیام شفاهی به تشکل‌های دانشجویی انقلابی)	۲۵	محکم کردن بنیه دینی (۱۳۸۷/۰۲/۱۴)، بیانات در جمع اساتید و دانشجویان دانشگاه شیراز)	۳
		ارتقاء شخصیت معنوی (۱۳۹۱/۵/۱۶)، بیانات در جمع دانشجویان)	۲۶	شناخت عمیق معارف قرآن و دین (۱۳۹۷/۰۲/۲۷)، بیانات در محفل انس با قرآن کریم)	۴

واکاوی شاخص‌ها، ویژگی‌ها و وابسته‌های جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی در اندیشه مقام معظم رهبری

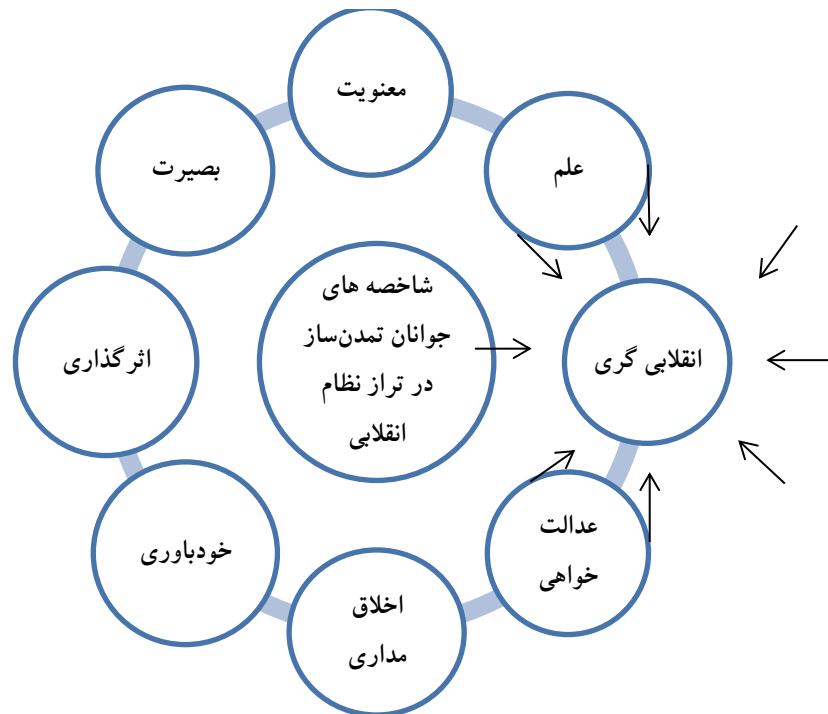
مضمون فراگیر	مضمون سازمان‌دهنده	مضمون پایه	مضمون پایه	
	علم	پرهیز از تقلید غرب (۱۳۸۴/۱۰/۲۹)، بیانات در جمع اساتید و دانشجویان دانشگاه امام صادق(ع))	۲۷	ارتقاء علمی (۱۳۷۹/۱۲/۸)، بیانات در جمع اعضای اتحادیه‌های انجمن اسلامی دانش آموزان)
		اندیشه ورزشی (۱۳۹۳/۱۱/۳)، پیام به نشست اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان در اروپا)	۲۸	دانش‌اندوزی (۱۳۹۳/۱۱/۳)، پیام به نشست اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان در اروپا)
	بصیرت	شناخت نظام سلطه (۱۳۹۲/۱۱/۲۳)، پیام شفاهی به تشکل‌های دانشجویی انقلابی)	۲۹	شناخت تاریخ معاصر (۱۳۷۱/۵/۲۱)، بیانات در جمع کارگزاران فرهنگی)
		تبیین (۱۳۹۵/۳/۳)، بیانات در دانشگاه امام حسین(ع))	۳۰	شناخت جبهه سیاسی کشور (۱۳۹۴/۶/۱۸)، بیانات در جمع اقتدار مختلف مردم)
		داشتن فهم درست از موقعیت کشور (۱۳۹۶/۴/۱۳)، بیانات در جمع فرماندهان سپاه)	۳۱	درک پیچیدگی‌های زمانه (۱۳۸۹/۷/۲۹)، بیانات در جمع طلاب حوزه علمیه قم)
		آمادگی پاسخ و پیشگیری نسبت به ترفندهای دشمن (۱۳۹۶/۹/۱)، بیانات در جمع بسیجیان)		۱۰
	انقلابی‌گری	حفظ جهت انقلابی (۹۶/۱۰/۲۲)، پیام به مستندسازان جوان)	۳۲	حفظ روحیه انقلابی (۱۳۹۴/۶/۱۸)، بیانات در جمع اقتدار مختلف مردم)
		حضور در میدان (۱۳۷۹/۱۲/۸)، بیانات در جمع اعضای اتحادیه‌های انجمن اسلامی دانش آموزان)	۳۳	داشتن احساس مسئولیت در قبال انقلاب (1369/09/28)، بیانات در جمع طلاب و دانشجویان)
		پذیرفتن عمیق مبانی جمهوری اسلامی (۱۳۹۵/۳/۱۴)، بیانات در مراسم سالگرد رحلت امام)		۱۳
	اثرگذاری	فعال در جبهه فرهنگی (۱۳۷۷/۰۲/۲۲)، بیانات در جمع دانشجویان دانشگاه تهران)	۳۴	گسترش کار فرهنگی (۱۳۹۳/۱/۱)، بیانات در حرم مطهر رضوی)
		تلاش برای ارتقاء هویت و شخصیت جوان (۱۳۹۵/۲/۱)، بیانات در جمع اعضای انجمن‌های اسلامی دانش آموزان)	۳۵	کار فرهنگی خودجوش (۱۳۹۵/۳/۳)، بیانات در دانشگاه امام حسین(ع))

مضمون فراگیر	مضمون سازمان دهنده	مضمون پایه	مضمون پایه		
		مسلط کردن مفاهیم قرآنی و معارف اسلامی (۱۳۷۹/۱۲/۸)، بیانات در جمع اعضای اتحادیه‌های انجمن اسلامی دانش آموزان)	۳۶	مسلط کردن محتوای فرهنگی و برجسته انقلاب (۱۳۸۷/۹/۲۴)، بیانات در جمع اساتید و دانشجویان دانشگاه علم و صنعت)	۱۶
	عدالت خواهی	پرهیز از انتقام‌های شخصی (۱۳۸۷/۰۲/۱۴)، بیانات در جمع اساتید و دانشجویان دانشگاه شیراز)	۳۷	مطالبه گری (۸۶/۷/۱۷)، بیانات در جمع تشکل‌های فرهنگی سیاسی (دانشگاه)	۱۷
				مبارزه با فساد (۱۳۹۷/۱۱/۲۲)، بیانیه‌ی گام دوم)	۱۸
	خودباوری	تقویت اراده (۱۳۸۶/۸/۹)، بیانات در جمع دانش آموزان و دانشجویان)	۳۸	داشتن عزم راسخ (۱۳۹۶/۲/۱۰)، بیانات در ابتدای درس خارج فقه)	۱۹
		داشتن امید به آینده (۱۳۹۷/۱۱/۲۲)، بیانیه‌ی گام دوم)	۳۹	اعتقاد به ما می‌توانیم (۱۳۹۷/۱۱/۲۲)، بیانیه‌ی گام دوم)	۲۰
	اخلاق‌مداری	پرهیز از ظلم (۱۳۸۹/۳/۱۴)، بیانات در خطبه‌های نماز جمعه در سالگرد رحلت امام)	۴۰	ایمان و حیا (۹۶/۲/۲۰)، بیانات در دانشگاه افسری امام حسین (ع))	۲۱
		امر به معروف و نهی از منکر (۹۶/۳/۱۷)، بیانات در جمع دانشجویان)	۴۱	برادری و همکاری (۱۳۷۹/۸/۲۴)، بیانات در اجتماع بزرگ مردم اراک)	۲۲

شاخصه‌ها و الزامات جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی

۱-۴-۵. معنویت

«معنویت و ارتقای معنوی جوانان انقلابی» یکی از مضامین اصلی در شناسایی شاخصه‌ها و الزامات جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی در اندیشه مقام معظم رهبری است. همواره یکی از مهم‌ترین مطالبه و توصیه معظم له در اکثر دیدارهای ایشان با جوانان، توجه به معنویت و حفظ و ارتقاء آن می‌باشد. از منظر ایشان با «معنویت» است که می‌توان بر خیلی از کارهای دشوار فائق

شبکه مضامین شاخصه‌های جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی

شد. « نقش معنویت را دست کم نباید گرفت. با توجه به خدا و تقرب به خدا، با توسل به دامان قدس الهی و ذیل عنایت الهی می‌توان خیلی کارهای دشوار را انجام داد. » (۱۳۸۷/۰۲/۱۴)، بیانات در جمع اساتید و دانشجویان دانشگاه شیراز) ایشان خطاب به جوانان از آن‌ها می‌خواهند که با ارتباط با خدا و معنویت بنیه دینی و انقلابی خود را محکم کنند. «باخدای متعال رابطه برقرار کنید. با نماز، با نافله، با تلاوت قرآن، با دعا، با صحیفه سجاده‌یه... با این کار بنیه دینی و انقلابی خودتان را هم محکم می‌کنید.» (همان)

مقام معظم رهبری با لحنی پدرانانه از فرزندان انقلابی خود می‌خواهند که « عزیزان من! رابطه با خدا را جدی بگیرید. شما جوانید؛ به آن اهمیت بدهید. با خدا حرف بزنید. از خدا بخواهید. مناجات، نماز - نماز با حال و با توجه - برای شما خیلی لازم است. مبدا این‌ها را به حاشیه برانید.»

(۱۳۷۷/۰۲/۲۲)، بیانات در جمع دانشجویان دانشگاه تهران) معظم له از عموم جوانان ایرانی، مؤمن و انقلابی می‌خواهند که آشنایی و انس و استفاده اشان را از قرآن روز به روز بیشتر کنند. (۱۳۹۷/۰۲/۲۷)، بیانات در محفل انس با قرآن کریم) در سپهر اندیشه‌ی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، انس با معنویات و انس با قرآن، مایه‌ی عزت، قوت و اقتدار جوانان انقلابی است. (همان)

«خودسازی» همواره از مهم‌ترین مطالبات رهبری از جوانان تمدن‌ساز انقلاب اسلامی است. ایشان با تأکید بر نیاز کشور به جوان‌های انقلابی و حزب‌اللهی از آنان می‌خواهند که قدر خود را بدانند و تا آنجا که می‌توانند، خودسازی کنند. (۱۳۸۶/۸/۱۳)، بیانات در جمع دانش‌آموزان و دانشجویان ایشان از فرزندان انقلابی خود می‌خواهند که در کنار «تحصیل و علم»، از «فرصت جوانی» برای «تهدیب نفس و انس با خدا و آشنایی عمیق با معارف قرآن و اهل‌بیت (ع)» بهره ببرند. (۱۳۹۲/۱۱/۲۳)، پیام شفاهی به تشکل‌های دانشجویی انقلابی)

از دیدگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، معنویت یکی از عوامل اصلی مصون ماندن عمل، رفتار و فکر جوان انقلابی از آسیب‌های اجتماع و بهره‌مندی حداکثری جامعه از وجود او می‌باشد. (۱۳۸۸/۰۲/۰۸)، بیانات در جمع معلمان، کارگران و پرستاران) از این‌رو ایشان همواره به جوانان انقلابی به‌عنوان فرزندان معنوی خویش، همواره توصیه به تعبد و انس با معنویات و بالا بردن سطح معرفت خود می‌کنند. «سطح معرفت را بالا ببرید. با قرآن، با نوشتجات مرحوم شهید مطهری، با نوشتجات فضلالی بزرگی که خوشبختانه امروز در حوزه‌های علمیه حضور دارند، آشنا شوید.» (۱۳۹۱/۵/۱۶)، بیانات در جمع دانشجویان)

ایشان خطاب به جوانان، تدین و رعایت دینی را چه در حد وسع و امکان، مایه‌ی توجهات الهی، توفیقات انسانی و پیشرفت دانسته و از ایشان می‌خواهند که این تدین را دست‌کم نگیرند. (۱۳۸۷/۲/۱۴)، بیانات در جمع اساتید و دانشجویان دانشگاه شیراز) معظم له توجه به خداوند را حتی در حل و کشف و اختراع فرمول‌های پیچیده ریاضی، شیمی و ... را مایه مدد الهی می‌دانند. (همان)

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای از جوانان انقلابی و مؤمن می‌خواهند که حرکت خود را باایمان و معنویت ادامه دهند؛ چراکه از منظر ایشان، ایمان نقش بسیار مهمی در پیشرفت در همه‌ی میدان‌ها و نیز پیروزی بر همه‌ی موانع دارد. (همان).

۲-۴-۵. علم

«علم» همواره یکی از کلیدواژه‌های اصلی رهبر معظم انقلاب در خواسته‌ها و مطالبات و رهنمودهای خود به جوانان بوده و هست. ایشان از جوان ایرانی می‌خواهند که راه علم، راه تقویت اراده، راه خلاقیت و سازندگی، راه رشد و تکامل را بپیمایند. (۱۳۸۶/۸/۹)، بیانات در جمع دانشجویان و دانش‌آموزان بسیجی) معظم له از جوانان انقلابی می‌خواهند تا خود را از لحاظ علم مجهز کنند. (۱۳۷۹/۱۲/۸)، بیانات در جمع اعضای اتحادیه‌های انجمن اسلامی دانش‌آموزان)

ایشان علم را اقتدار آفرین می‌دانند (۱۳۹۶/۹/۱)، بیانات در جمع بسیجیان) اما همواره از جوانان می‌خواهند تا «دانش‌اندوزی» را با «اندیشه ورزی» و این هر دو را با پرهیزگاری و پاک‌دامنی بیامیزند. به اعتقاد ایشان تنها در این صورت است که هیچ اندوخته‌ای برای کشور با ثروت تر از وجود این چنین جوانانی برابری نخواهد کرد. (۱۳۹۳/۱۱/۳)، پیام به نشست اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان در اروپا)

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای عدم داشتن احساس مسئولیت برای یک عالم هم یک آسیب جدی قلمداد کرده و از مسئولین مربوط به امر آموزش و تربیت می‌خواهند تا جوان مؤمن، انقلابی، پاک‌دامن، دل‌بسته به کشور و مستعد برای خدمت به مردم همراه با احساس مسئولیت تربیت کنند. (۱۳۹۸/۳/۸)، بیانات در جمع اساتید، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه‌ها)

ایشان یکی دیگر از آسیب‌های جدی علم را «تقلید از غرب» می‌دانند و جوان‌های انقلابی و فرزندان خود را از تقلید از غرب بر حذر دانسته و از آن‌ها می‌خواهند که دچار «بت‌پرستی» نشوند. «امروز خوشبختانه ما دانشمندان جوان مؤمن و تحصیل‌کرده‌های باایمان داریم که می‌توانند یک حرکت علمی فراگیر و به معنای واقعی کلمه، در عرصه‌ی علوم انسانی به وجود آورند. از این‌ها باید استفاده بشود. مواظب باشید دچار آن بت‌پرستی نشوید. آن کسی که در فلسفه، اقتصاد، علوم ارتباطات و سیاست، همان حرفی که از دهن یک متفکر غربی درآمده، آن را حجت می‌داند، حالا گاهی اوقات آن حرف هم در خود غرب نسخ شده. این غلط است. تحقیق علمی به معنای فقط فراگیری و تقلید نیست؛ تحقیق، ضد تقلید است.» (۱۳۸۴/۱۰/۲۹)، بیانات در جمع اساتید و دانشجویان دانشگاه امام صادق(ع))

مقام معظم رهبری در نفی تقلید از غرب با اشاره به «تقی زاده»، از تقی‌زاده‌های امروز هم

سخن به میان آورده و از جوانان مؤمن و انقلابی خود می‌خواهند تا نگذارند میدان برای جولان امثال تقی‌زاده‌ها باز شود.» در داخل متأسفانه بعضی‌ها غرب را بزرگ می‌کنند، بدی‌های غرب را توجیه می‌کنند، رتوش می‌کنند، نمی‌گذارند افکار عمومی متوجه بشود که همین دولت‌های ظاهرالصلاح - مثل فرانسه، مثل انگلیس، مثل دیگران - در باطنشان چقدر شیطنت و شرارت وجود دارد؛ مطبوعاتچی‌ها بینشان هست، رسانه‌ای‌ها بینشان هست؛ مثل تقی‌زاده. در دوره‌ی طاغوت، آدمی مثل تقی‌زاده، به این مضمون گفت که ایران باید از فرق سر تا ناخن پا غربی بشود؛ یعنی سبک زندگی در ایران باید غربی بشود. امروز هم تقی‌زاده‌های جدید از این حرف‌ها می‌کنند؛ البته به این صراحت نمی‌گویند اما مضمون حرفشان این است. آن‌هایی که افکار غربی را، سبک زندگی غربی را، روش‌های غربی را، لغات غربی را به طور پیوسته در داخل، در ادبیات ما، در افکار ما، در دانشگاه‌های ما، در مدارس ما تزریق می‌کنند، پمپاژ می‌کنند، این‌ها همین تقی‌زاده‌های جدیدند. آن‌هایی که پشت سر سند ۲۰۳۰ - سند ۲۰۳۰ یعنی برگرداندن سبک زندگی اسلامی به زندگی غربی - می‌ایستند، همان تقی‌زاده‌های امروز هستند؛ البته امروز به توفیق الهی جوان‌های مؤمن ما و مردم انقلابی ما نخواهند گذاشت این تقی‌زاده‌ها حرفشان به کرسی بنشیند. «۱۳۸۹/۱/۱»، بیانات در حرم مطهر رضوی (ع) ایشان نسل جوان غیور و پرانگیزه کشور را نیز به دشمنی دشمن با حضور او در میدان علم و سیاست هم توجه و تذکر می‌دهند. «۱۳۹۷/۴/۹»، بیانات در دانشگاه امام حسین (ع)

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در بیانیه گام دوم نیز مؤکداً جوانان را به جهاد علمی فرامی‌خوانند. «این جانب همواره به دانشگاه‌ها و دانشگاهیان و مراکز پژوهش و پژوهندگان، گرم و قاطع و جدی در این باره تذکر و هشدار و فراخوان داده‌ام، ولی اینک مطالبه‌ی عمومی من از شما جوانان آن است که این راه را با احساس مسئولیت بیشتر و همچون یک جهاد در پیش گیرید. سنگ بنای یک انقلاب علمی در کشور گذاشته شده و این انقلاب، شهیدانی از قبیل شهدای هسته‌ای نیز داده است. به‌پاخیزید و دشمن بدخواه و کینه‌توز را که از جهاد علمی شما به شدت بیمناک است ناکام سازید.» «۱۳۹۷/۱۱/۲۲»، بیانیه‌ی گام دوم

ایشان همچنین با بیان انتظار و مطالبه خود از جوان‌ها و اساتید می‌خواهند که با «تولید علم» به سراغ مرزهای دانش بروند. «۱۳۸۴/۴/۱۷»، بیانات در جمع اساتید و دانشجویان دانشگاه‌های استان همدان

۳-۴-۵. بصیرت

«بصیرت» یکی دیگر از مضامین اصلی در شناسایی شاخصه‌ها و الزامات جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی در اندیشه مقام معظم رهبری است. در اندیشه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، جوانان «افسران جوان جنگ نرم» هستند و از منظر ایشان فرماندهی در این جنگ، بصیرتی عمّارگونه و استقامتی مالک‌اشتروار می‌طلبد. (۱۳۹۲/۱۱/۲۳)، پیام شفاهی به تشکل‌های دانشجویی انقلابی) ایشان از جوانان می‌خواهند که با بصیرت خود را با تمام وجود، برای نقش‌آفرینی در این عرصه آماده کنند. (همان)

در شرایطی که «دشمنان هر روز توطئه‌ی جدیدی، یک حيله جدیدی و ترفند جدیدی را مطرح می‌کنند، بایستی نیروهای مبتکر و مؤمن و آماده به کار، قبل از آنکه دشمن بخواهد ترفندی را اجرا بکند و شگرد جدیدی را وارد میدان بکند، آماده باشند. هم پاسخ دهند و هم پیشگیری کنند از آنچه دشمن ممکن است انجام دهد.» (۱۳۹۶/۹/۱)، بیانات در جمع بسیجیان) و این مهم قطعاً بدون بصیرت در دشمن‌شناسی و ترفندها و حيله‌های او میسر نمی‌گردد. از دیدگاه رهبر معظم انقلاب، یک «انقلابی باید بصیر و بینا باشد و پیچیدگی‌های شرایط زمانه را درک کند.» (۱۳۸۹/۷/۲۹)، بیانات در جمع طلاب حوزه علمیه قم) و در جبهه‌ی حرکت‌های سیاسی و آگاهانه باید فعال باشد. (۱۳۹۸/۱/۱۴)، بیانات در جمع مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی)

«شناخت تاریخ معاصر» یکی از مؤلفه‌های مهم بصیرت افزایی در جوانان است. رهبر معظم انقلاب به مطالعه و شناخت جوانان از تاریخ معاصر ایران همواره تأکید و تکیه داشته‌اند. «نمی‌دانم آیا جوانان نسل ما و نسل انقلابی، تاریخچه‌ی این صدوپنجاه، دویست سال را درست خوانده‌اند یا نه؟ من همه‌ی دغدغه‌ام این است که جوان انقلابی امروز، نداند ما بعد از چه دورانی، امروز در ایران مشغول چنین حرکت عظیمی هستیم. تاریخچه‌ی این صدوپنجاه، دویست سال اخیر از دوران اواسط قاجار به این طرف؛ از دوران جنگ‌های ایران و روس به این طرف را بخوانید و ببینید چه حوادثی بر این کشور گذشته است.» (۱۳۷۱/۵/۲۱)، بیانات در جمع کارگزاران فرهنگی)

یکی از دغدغه‌های و نگرانی‌های حضرت آیت‌الله خامنه‌ای «ضعیف شدن حافظه‌ی تاریخی یک ملت» است. از دیدگاه معظم له، تحلیل و عمق‌یابی حوادث گذشته، به بصیرت جوانان انقلابی در شناخت کشور و آینده کمک خواهد کرد. «جوان‌های ما باید این خاطرات را فراموش نکنند؛

یکی از چیزهایی که بنده نگران آن هستم، این است که این نسل جوان بالنده‌ی ما که بحمدالله، هم آگاه و با بصیرت است، هم دارای انگیزه است، آماده به کار است، وسط میدان است، انقلابی است، به تدریج این حوادث مهم را، این عبرت‌های بزرگ دوران معاصر را از یاد ببرد؛ این کم کاری ما است، کم کاری دستگاه‌های مسئول است؛ این حوادث نباید کهنه بشود؛ حافظه‌ی تاریخی یک ملت نباید ضعیف بشود. اگر جوان‌های ما در سرتاسر کشور این حوادث را ندانند، تحلیل نکنند، عمق‌یابی نکنند، در شناخت کشورشان و در شناخت آینده دچار اشتباه خواهند شد. جوان‌ها باید این حوادث را درست بشناسند و بدانند که چه شد، چه اتفاق افتاد، چه کسی بود؛ این‌ها را باید جوان‌ها بفهمند.» (۱۳۹۴/۶/۱۸، بیانات در جمع اقشار مختلف مردم)

ایشان در بیانیه‌ی گام دوم انقلاب نیز یکی از شرایط تحقق تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی را، شناخت صحیح و درست از گذشته می‌دانند و خطاب به جوانان می‌فرمایند: «عزیزان! نادانسته‌ها را جز با تجربه‌ی خود یا گوش سپردن به تجربه‌ی دیگران نمی‌توان دانست. بسیاری از آنچه را ما دیده و آزموده‌ایم، نسل شما هنوز نیازمندی و ندیده است. ما دیده‌ایم و شما خواهید دید. دهه‌های آینده دهه‌های شما است و شما باید کارآموده و پُرانگیزه از انقلاب خود حراست کنید و آن را هرچه بیشتر به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواح‌فداه) است، نزدیک کنید. برای برداشتن گام‌های استوار در آینده، باید گذشته را درست شناخت و از تجربه‌ها درس گرفت؛ اگر از این راهبرد غفلت شود، دروغ‌ها به جای حقیقت خواهند نشست و آینده مورد تهدیدهای ناشناخته قرار خواهد گرفت. دشمنان انقلاب با انگیزه‌ای قوی، تحریف و دروغ‌پردازی درباره‌ی گذشته و حتی زمان حال را دنبال می‌کنند و از پول و همه‌ی ابزارها برای آن بهره می‌گیرند. رهنمان فکر و عقیده و آگاهی بسیارند؛ حقیقت را از دشمن و پیاده‌نظامش نمی‌توان شنید.» (۱۳۹۷/۱۱/۲۲، بیانیه‌ی گام دوم)

«شناخت نظام سلطه با تمام ابعاد و لایه‌هایش و تحلیل اهداف و راهبردهای واقعی» یکی دیگر از مطالبات مقام معظم رهبری از جوانان انقلابی است که جز در سایه بصیرتی عمارگونه میسر نمی‌گردد. (پام شفاهی به تشکل‌های دانشجویی انقلابی) (۱۳۹۲/۱۱/۲۳)

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای از جوانان انقلابی می‌خواهند که «تیین» را اساس کار خود

بدانند. (۱۳۹۵/۳/۳، بیانات در دانشگاه امام حسین (ع)) و از دیدگاه ایشان یکی از خصوصیات که یک جوان را در هر شرایطی و در همه‌ی زمینه‌ها موفق خواهد کرد، «بصیرت و آگاهی» است. (۱۳۷۷/۱۱/۳، بیانات در جمع جوانان)

۴-۴-۵. انقلابی‌گری

از دیدگاه مقام معظم رهبری راه برافراختن پرچم تمدن نوین اسلامی تربیت نسلی است که «ایمان، سواد، غیرت، شجاعت و خودباوری، انگیزه‌ی کافی، داشتن توان جسمی و فکری حرکت، چشم را به اهداف دور متوجه کردن و با جدیت حرکت کردن» از خصوصیات ایشان باشد. به اعتقاد معظم له این خصوصیات همان معنای انقلابی‌گری می‌باشند. (۱۳۹۵/۷/۲۸، بیانات در جمع نخبگان علمی جوان) از منظر ایشان «معنای روحیه‌ی انقلابی این است که یک انسان انقلابی، شجاعت دارد، اهل اقدام و عمل است، ابتکار می‌ورزد، بن‌بست شکنی می‌کند، گره‌گشایی می‌کند؛ از چیزی نمی‌ترسد، به آینده امیدوار است، به امید خدا به سمت آینده‌ی روشن حرکت می‌کند.» (۱۳۹۵/۸/۱۲، بیانات در جمع دانش‌آموزان و دانشجویان)

ایشان «یکی از مهم‌ترین راه‌های تقویت درونی یک کشور را حفظ روحیه‌ی انقلابی‌گری بخصوص در جوان‌ها می‌دانند.» (۱۳۹۴/۶/۱۸، بیانات در جمع اقشار مختلف مردم) از منظر ایشان «همین روحیه‌ی انقلابی‌گری است که کشور را حفظ و از کشور دفاع کرده و در هنگام خطر به داد کشور می‌رسد.» (همان) ایشان حفظ روحیه‌ی انقلابی‌گری را در کنار دو عامل دیگر اقتصاد قوی و مقاوم و علم پیشرفته و روزافزون، مایه‌ی اقتدار ملی می‌دانند. (همان)

بدون تردید «سعی و تلاش دشمنان این است که جوانان ما را لایبالی بار آورده، نسبت به انقلاب بی تفاوت بار بیاورند و روحیه‌ی حماسه و انقلابی‌گری را در او بکشند و از بین ببرند.» (همان) معظم له با ذکر این نکته از فرزندان انقلابی خود می‌خواهند که «جوانان، روحیه‌ی انقلابی‌گری و جهت انقلابی را با دقت حفظ کرده و با سرفراشته، زبان و عمل نشان دهند که مؤمن انقلابی‌اند.» (۹۶/۱۰/۲۲، پیام به مستندسازان جوان) از مسئولین کشور هم می‌خواهند «جوانان انقلابی را گرامی داشته و روحیه‌ی انقلابی‌گری را تشویق کنند.» (۱۳۹۴/۶/۱۸، بیانات در جمع اقشار مختلف مردم) روحیه‌ی انقلابی باعث یأس و سرخوردگی مایوس خواهد شد. (همان)

ایشان همواره از «قشر جوان» خواسته‌اند تا «نسبت به مسائل انقلاب احساس مسئولیت کرده و خود را از مسائل انقلاب برکنار ندانند.» (۱۳۶۹/۰۹/۲۸)، بیانات در جمع طلاب و دانشجویان) یک جوان تمدن‌ساز انقلابی باید همواره به این نکته بیندیشد که «انقلاب، امروز چه تکلیفی را به او املا کرده است؟ از او چه می‌خواهد؟ او چه نقشی می‌تواند در پیشبرد انقلاب داشته باشد؟ و وظیفه‌ی او چیست؟» (همان) «قشر جوان باید از خیل عظیم مردم ما - که بحمدالله همیشه در صحنه‌های انقلاب حاضرند - جدا نشود و به رشد و آگاهی و با سواد شدن آنان کمک کند.» (همان)

رهبر معظم انقلاب با لحنی پدرانه از فرزندان عزیز خود می‌خواهد که: «عزیزان من! جوانان! انقلابی مثبت باشید. دانشگاه باید انقلابیون مثبت پرورش دهد؛ این ملت و این تاریخ به شما نیاز دارد؛ باید خودتان را آماده کنید. اگر شما در میدان باشید، آینده‌ی بسیار درخشانی در انتظار این کشور است.» (۱۳۷۹/۱۲/۹)، بیانات در جمع اساتید و دانشجویان دانشگاه صنعتی امیرکبیر).

از دیدگاه ایشان شاخص‌های انقلابی‌گری، انقلابی بودن و انقلابی ماندن عبارت‌اند از:

- پایبندی به مبانی و ارزش‌های اسلام و انقلاب
- هدف‌گیری آرمان‌های انقلاب و همت بلند برای رسیدن به آن‌ها
- پایبندی به استقلال کشور
- حساسیت در برابر دشمن و نقشه دشمن و عدم تبعیت از آن
- تقوای دینی و سیاسی (۱۳۹۵/۳/۱۴)، بیانات در مراسم سالگرد رحلت امام)

۵-۴-۵. اثرگذاری

«اثرگذاری» یکی دیگر از مضامین اصلی در شناسایی شاخصه‌ها و الزامات جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی در اندیشه مقام معظم رهبری است. ایشان حضور در صحنه و اثرگذاری جوانان انقلابی را در منطقه، یکی از معجزات انقلاب اسلامی برمی‌شمارند. (۱۳۹۶/۹/۱)، بیانات در جمع بسیجیان) جوانانی که نه امام را زیارت کرده، نه دوران دفاع مقدس را دیده و نه انقلاب را درک کرده‌اند.

مقام معظم رهبری به اثرگذاری جوانان انقلابی در محیط خودشان بسیار تأکید دارند. «به نظر من، جوانان انقلابی سعی کنند خوب درس بخوانند. خوب فکر و معرفتشان را بالا ببرند. سعی کنند

در محیط خودشان اثر بگذارند. فعال باشند، نه منفعل. روی محیط خودشان اثر فکری و روانی بگذارند. این شدنی است. یک جوان گاهی اوقات می‌تواند مجموعه‌ی پیرامونی خودش را - کلاس را، استاد را و حتی دانشگاه را - زیر تأثیر شخصیت معنوی خودش قرار دهد.» (۱۳۷۷/۲/۲۲، بیانات در جمع دانشجویان دانشگاه تهران) ایشان در ادامه شرط این اثرگذاری را معنویت دانسته و می‌فرمایند: «البته این کار با سیاسی‌کاری به دست نمی‌آید؛ با معنویت به دست می‌آید، با صفا به دست می‌آید، با استحکام رابطه با خدا به دست می‌آید. عزیزان من! رابطه با خدا را جدی بگیرید. شما جوانید؛ به آن اهمیت بدهید. با خدا حرف بزنید. از خدا بخواهید. مناجات، نماز - نماز با حال و با توجه - برای شما خیلی لازم است. مبدا این‌ها را به حاشیه برانید.» (همان)

ایشان از جوانان فعال در انجمن‌ها می‌خواهند که «دایره‌ی تبلیغ و اثرگذاری خود را بر روی جوان‌های همسال گسترش دهند.» (۱۳۹۵/۲/۱، بیانات در جمع اعضای انجمن‌های اسلامی دانش‌آموزان) اثرگذاری که به «تشکیل هویت و شخصیت جوان اسلامی» بینجامد، «آن‌چنان که جمهوری اسلامی می‌طلبد، آن‌چنان که جمهوری اسلامی تعریف می‌کند؛ نه آن‌جوری که آمریکا و سرمایه‌دار صهیونیستی تعریف می‌کند.» (همان) معظم له این اثرگذاری را به عنوان یک «وظیفه» بر عهده‌ی جوانان گذاشته‌اند. (همان)

معظم له این اثرگذاری را فقط محدود به جوانان نکرده، حتی از «نوجوانان» هم می‌خواهند که در محیط مدرسه و خانه تا می‌توانند بر روی اطرافیان خود اثر بگذارند. «به‌عنوان یک نوجوان شاداب، فعال، کاری، مثبت، حضور خودتان را موثر قرار بدهید. سعی کنید در اطرافیان خودتان اثر بگذارید؛ هم در مدرسه، هم در محیط خانه، هم در محیط بازی، روی همسالان و دیگران سعی کنید اثر بگذارید؛ می‌توانید اثر بگذارید.» (۱۳۹۵/۹/۲۳، بیانات در مراسم جشن تکلیف دانش‌آموزان)

یکی از مصادیق برجسته‌ی اثرگذاری، کار فرهنگی است. «من می‌خواهم بگویم آن جوان‌هایی که در تهران، در شهرهای گوناگون، در استان‌های مختلف، در خود مشهد، در بسیاری از شهرهای دیگر کار فرهنگی می‌کنند با اراده‌ی خودشان، با انگیزه‌ی خودشان، کار را هرچه می‌توانند به‌طور جدی دنبال کنند و ادامه بدهند. بدانند که همین گسترش کار فرهنگی در بین جوان‌های مؤمن و انقلابی، نقش بسیار زیادی را در پیشرفت این کشور و در ایستادگی ما در مقابل دشمنان این ملت ایفا کرده است.» (۱۳۹۳/۱/۱، بیانات در حرم مطهر رضوی)

حضرت آیت الله خامنه‌ای انجام «کارهای فرهنگی خودجوش» را به «جوان‌های مؤمن و حزب‌اللهی و انقلابی» سپرده و از این کارها به عنوان یکی از مصادیق «جهاد کبیر» یاد می‌کنند. (بیانات در دانشگاه امام حسین (ع))، ۱۳۹۵/۳/۳.

۶-۴-۵. عدالت خواهی

«عدالت خواهی» به عنوان یک آرمان متعالی انقلاب اسلامی، همواره مورد خواست و مطالبه مقام معظم رهبری از جوانان بوده است. «یک لحظه از درخواست و مطالبه‌ی عدالت کوتاهی نکنید. این شأن شماست. گفتمان عدالت خواهی را فریاد کنید.» (۱۳۸۷/۲/۱۴)، بیانات در جمع دانشجویان و اساتید دانشگاه شیراز)

ایشان از جوانان می‌خواهند تا در زمینه عدالت خواهی مطالعه کرده (۱۳۸۲/۸/۱۵)، بیانات در جمع نخبگان دانشجویی) و هشدار می‌دهند که در این مسیر از «انتقاد شخصی و مصداق‌سازی» پرهیز کنند. (۱۳۸۷/۲/۱۴)، بیانات در جمع دانشجویان و اساتید دانشگاه شیراز)

یکی از مصادیق عدالت خواهی، «مطالبه‌گری» است. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای از جوانان انقلابی خود می‌خواهند که «خواستن، مطالبه کردن، داعیه داشتن؛ هم در زمینه‌ی مسائل سیاسی و اجتماعی، هم در زمینه‌ی مسائل علمی، هم در زمینه‌ی مسائل خاص دانشگاهی؛ همراه با عقلانیت» را مورد توجه قرار دهند. (۱۳۸۶/۷/۱۷)، بیانات در جمع دانشجویان نخبه و فعالان تشکل‌های سیاسی فرهنگی دانشگاه‌ها)

«مطالبه‌گری آرمان‌ها» توسط جوانان مؤمن انقلابی، مسیر عدالت‌خواهی و تمدن‌سازی را برای جوانان هموار می‌کند. «ما امروز در جامعه‌مان نیاز مبرم داریم به اینکه آرمان‌ها را مدام تکرار کنیم، مدام بگوییم، مدام روی آن کار کنیم، مدام مطالبه کنیم. این مطالبه‌گری خیلی چیز خوبی است. مطالبه‌گری آرمان‌ها از آن چیزهایی است که از آن نباید دست برداشت. اگر چنانچه این حجم عظیم و وسیع تهاجم به افکار عمومی از سوی ضد انقلاب با این مطالبه‌گری‌ها مواجه نشود، قطعاً ویرانگری خواهد کرد. یادآوری آرمان‌ها، مطرح کردن آرمان‌ها، خواستن آرمان‌ها، طلبکاری نسبت به تحقق این آرمان‌ها یک سدّی است در مقابل تخریب افکار عمومی و فضا‌های نخبگانی و فضا‌های مدیریتی. اینجا یک لشکری از جوان‌های مؤمن و انقلابی لازم است که وارد

میدان بشوند، مطالبه کنند آرمان‌ها را و خودشان کمک کنند به تحقق این آرمان‌ها. پس بنابراین، احتیاج است به یادآوری این آرمان‌ها با همان زبان ویژه‌ی جوان مؤمن انقلابی که از خصوصیاتش صراحت است، از خصوصیاتش شجاعت در گفتار است؛ اینکه شجاعانه حرف خودش را بزند. بایستی این ارزش‌ها به صورت صریح، هوشیارانه، دائماً از سوی جوان پای کار مطالبه بشود. (بیانات در جمع دانشجویان، ۱۳۹۷/۳/۷)

لشکر جوانان مؤمن و انقلابی باید وارد میدان مطالبه دائم و هوشیارانه آرمان‌ها و کمک به تحقق اهداف انقلاب شود و در مقابل تخریب افکار عمومی و فضاهاى نخبگانی و مدیریتی، سد ایجاد کند.

یکی دیگر از مصادیق عدالت و عدالت‌خواهی، «مبارزه با فساد» است. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در بیانیه‌ی گام دوم نیز در این مورد، چشم امید به جوانان دارند. «عدالت و مبارزه با فساد: این دو لازم و ملزوم یکدیگرند. فساد اقتصادی و اخلاقی و سیاسی، توده‌ی چرکین کشورها و نظام‌ها و اگر در بدنه‌ی حکومت‌ها عارض شود، زلزله‌ی ویرانگر و ضربه‌زننده به مشروعیت آنها است؛ و این برای نظامی چون جمهوری اسلامی که نیازمند مشروعیتی فراتر از مشروعیت‌های مرسوم و مبنائی تر از مقبولیت اجتماعی است، بسیار جدی‌تر و بنیانی‌تر از دیگر نظام‌ها است. با این همه، این جانب به جوانان عزیزی که آینده‌ی کشور، چشم‌انتظار آنها است صریحاً می‌گویم آنچه تاکنون شده با آنچه باید می‌شده و بشود، دارای فاصله‌ی ژرف است. این سخنان در قالب سیاست‌ها و قوانین، بارها تکرار شده است ولی برای اجرای شایسته‌ی آن، چشم امید به شما جوان‌ها است؛ و اگر زمام‌اداره‌ی بخش‌های گوناگون کشور به جوانان مؤمن و انقلابی و دانا و کاردان - که بحمدالله کم نیستند - سپرده شود، این امید برآورده خواهد شد؛ ان شاءالله.» (بیانیه‌ی گام دوم، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲)

۷-۴-۵. خودباوری

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در بیانیه‌ی گام دوم، اعتقاد به اصل «ما می‌توانیم» را عامل عزت و پیشرفت ایران در همه‌ی عرصه‌ها می‌دانند. (بیانیه‌ی گام دوم) از دیدگاه مقام معظم رهبری یکی از بزرگ‌ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی، نهادینه کردن «خودباوری» و روحیه‌ی «ما

می‌توانیم» در جوانان انقلابی این مرز و بوم بوده است. «انقلاب، همه‌ی وجدان‌های این مردم را تکان داد، ماها را بیدار کرد، متوجه هویت خودمان کرد، توانایی‌های خودمان را به ما نشان داد و «ما می‌توانیم» را شعار ما قرار داد. ما هم وارد شدیم و تجربه کردیم؛ دیدیم بله، می‌توانیم.» (۱۳۸۵/۶/۲۵، بیانات در جمع نخبگان جوان) «همین جوان‌هایی که امروز توانسته‌اند این سدها، این نیروگاه‌ها، این بزرگراه‌ها، این خط آهن‌ها، این کارخانجات گوناگون، این طراحی ماشین‌ها و هواپیماها، این سلاح‌های نظامی و این فناوری پیچیده‌ی هسته‌ای را تولید کنند، در نسل گذشته‌ی ما هم بودند؛ اما از این چیزها خبری نبود. این بزرگ‌ترین خدمت انقلاب به کشور است. (بیانات در جمع مهندسان) ۱۳۸۳/۱۲/۵»

رهبر معظم انقلاب همواره از جوان ایرانی می‌خواهند که «راه علم، راه تقویت اراده، راه خلاقیت و سازندگی، راه رشد و تکامل را بیمایند.» (۱۳۸۶/۸/۹، بیانات در جمع دانش آموزان و دانشجویان بسیجی) و این مهم جز در سایه خودباوری و اعتمادبه‌نفس میسر نمی‌گردد. در سپهر اندیشه سیاسی معظم له «برای پیشرفت و غلبه بر ذلت و عقب‌ماندگی، «خودباوری و اعتمادبه‌نفس ملی» لازم است. (بیانات در سالگرد رحلت امام) ۱۳۸۸/۳/۱۴»

برای رسیدن به تمدن نوین اسلامی، خودباوری و اعتمادبه‌نفس جوانان این مرزوبوم یک اصل و ضرورت است. در کنار این خودباوری، امید به آینده و افق‌های روشن همواره مورد تأکید و تکیه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای بوده است. «امروز کشور به جوان‌هایی نیاز دارد که بتوانند بازوان پرقدرتی باشند برای پیشرفت کشور، سرشار از انگیزه‌های ایمانی، بصیرت دینی، همت بلند، جرئت اقدام، اعتمادبه‌نفس، اعتقاد به اینکه ما می‌توانیم. امید به آینده افق‌های آینده را روشن و درخشان دیدن، داشتن روح استغنا و روحیه فهم درست از موقعیت کشور» (۱۳۹۶/۴/۱۳، بیانات در جمع فرماندهان سپاه) «ما امروز نیازمندیم که جوانان ما خوش روحیه، امیدوار، شجاع، دارای اعتمادبه‌نفس، دارای ایمان و دارای روحیه آینده‌نگری و دارای روحیه خدمت باشند.» (۱۳۹۳/۴/۱۱، بیانات در جمع اساتید دانشگاه‌ها) حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در بیانیه‌ی گام دوم، جوانان را به داشتن امید و نگاه خوش‌بینانه به آینده توصیه نموده و می‌فرماید: «اما پیش از همه چیز، نخستین توصیه‌ی من امید و نگاه خوش‌بینانه به آینده است. بدون این کلید اساسی همه‌ی قفل‌ها، هیچ گامی نمی‌توان برداشت. آنچه می‌گوییم یک امید صادق و متکی به واقعیت‌های عینی است. این‌جانب همواره از امید کاذب و

فریبنده دوری جسته‌ام، اما خود و همه را از نومی‌بیجا و ترس کاذب نیز بر حذر داشته‌ام و بر حذر می‌دارم. شما جوانان باید پیش‌گام در شکستن این محاصره‌ی تبلیغاتی باشید. در خود و دیگران نهال امید به آینده را پرورش دهید. ترس و نومی‌بی را از خود و دیگران برانید. این نخستین و ریشه‌ای‌ترین جهاد شما است. نشانه‌های امیدبخش - که به برخی از آن‌ها اشاره شد - در برابر چشم شما است. رویش‌های انقلاب بسی فراتر از ریزش‌ها است و دست‌ودل‌های امین و خدمتگزار، به مراتب بیشتر از مفسدان و خائنان و کیسه‌دوختگان است. دنیا به جوان ایرانی و پایداری ایرانی و ابتکارهای ایرانی، در بسیاری از عرصه‌ها با چشم تکریم و احترام می‌نگرد. قدر خود را بدانید و با قوت خداداد، به سوی آینده خیز بردارید و حماسه بیافرینید.» (بیانیه‌ی گام دوم)

یکی از راه‌های تقویت خودباوری در جوانان انقلابی، داشتن «جرئت و خطرپذیری» است. مقام معظم رهبری از فرزندان انقلابی خود می‌خواهند که ترس از احتمال موفق نشدن را از خود دور کنند. «این جرئت و گستاخی و نترسیدن از احتمال موفق نشدن، عامل بسیار مهمی است که ما را پیش می‌برد. خطرپذیری می‌تواند جامعه را موفق کند. شما جوان‌ها باید آماده باشید؛ ترس از اینکه شاید نشود، این خیلی چیز بدی است.» (۱۳۸۵/۶/۲۵، بیانات در جمع نخبگان جوان)

قطعاً اگر جوان ایرانی «تصمیم بگیرد در زمین خود، بذر خود را بپاشد؛ از اندوخته و ثروت فرهنگی خود استفاده کند؛ اراده‌ی خودش را به کار گیرد؛ برای شخصیت و استقلال خود ارزش قائل شود؛ جامه عاریت نخواهد و دنبال تقلید و عاریه‌گیری الگوهای بیگانه نباشد» (۱۳۸۰/۲/۱۲، بیانات در جمع جوانان رشت) انقلاب اسلامی با سرعت بیشتری به آرمان خود نزدیک‌تر خواهد شد.

۸-۴-۵. اخلاق‌مداری

«اخلاق‌مداری و تکیه بر اخلاق» نیز از دیگر مضامین اصلی در شناسایی شاخصه‌ها و الزامات جوانان تمدن‌ساز در تراز نظام انقلابی است که از اندیشه مقام معظم رهبری استخراج شده است. شاید اولین خواسته‌ی رهبر معظم انقلاب از جوانان، دوستی و رفاقت جوانان انقلابی با یکدیگر است. «برادران انقلابی، برادران معتقد به ارزش‌های انقلاب، هرچه می‌توانند فاصله‌ی بین خودشان را کم کنند؛ با هم دوست و رفیق باشند. با هم همکار باشند. علیه یکدیگر جوسازی و فعالیت نکنند این کار، کار شماست.» (۱۳۷۹/۸/۲۴، بیانات در اجتماع بزرگ مردم اراک)

«جوان‌های انقلابی و مؤمن و عاشق امام، که حرف می‌زنند، می‌نویسند، اقدام می‌کنند؛ کاملاً رعایت کنید. این جور نباشد که مخالفت با یک کسی ما را وادار کند که نسبت به آن کس از جاده‌ی حق تعدی کنیم، تجاوز کنیم، ظلم کنیم؛ نه. ظلم نباید کرد. به هیچ کس نباید ظلم کرد.» (۱۳۸۹/۳/۱۴)، بیانات در خطبه‌های نماز جمعه در سالگرد رحلت امام

۶. نتیجه‌گیری

ایجاد «تمدن نوین اسلامی»، هدف، آرمان و خط کلی نظام اسلامی و در واقع آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواح‌نفاذ) است. رهبر معظم انقلاب به عنوان سکان‌دار کشتی انقلاب بارها به مسئله‌ی ایجاد تمدن نوین اسلامی اشاره کرده‌اند. بدون تردید اگر تمدن اسلامی به وجود آمد، ملت ایران یکی از سرآمدترین ملت‌ها خواهد شد. مسئله‌ی «نیروی انسانی مستعد و کارآمد با زیربنای عمیق و اصیل ایمانی و دینی» و در تراز این تمدن، یکی از مهم‌ترین بخش‌های این نظریه‌ی متعالی است. در این میان، نقش جوانان مؤمن و انقلابی، نقشی برجسته و انکارناپذیر است. اما به‌راستی چه جوانانی می‌توانند شانه‌های خود را زیر بار این مسئولیت سنگین قرار داده و سرفرازانه از آن بیرون بیایند؟! بدون تردید اگر جوانانی انقلابی و در تراز نظام انقلابی و تمدن نوین اسلامی تربیت شوند، می‌توانند کشور و انقلاب خود را به اوج قله‌های عزت و پیشرفت برسانند.

در تربیت نیروی انسانی، نقش «نهادهای آموزشی و تربیتی» بی‌بدیل و بسیار تأثیرگذار است. اگر نوجوان ما از همان دوران نوجوانی به خودباوری رسیده و روحیه‌ی تمدن‌سازی در او نهادینه شود، می‌تواند کشور خود را به اوج موفقیت برساند. همان‌طور که از فرمایشات گهربار قائد عظیم‌الشأن انقلاب اسلامی برمی‌آید، اگر مؤلفه‌ها و شاخصه‌هایی چون «معنویت»، «عدالت خواهی»، «بصیرت»، «انقلابی‌گری»، «علم»، «خودباوری»، «اثرگذاری» و «اخلاق‌مداری» در جوانان این مرز و بوم نهادینه شود، بدون تردید نه تنها مشکلات کشور حل خواهد شد، بلکه ملت و کشور ایران به عنوان یک ملت و کشور سرآمد و نمونه، الگوی همه‌ی جهان خواهد شد. به نظر می‌رسد «سبک زندگی» و نقش بسیار تأثیرگذار «خانواده» نیز در این میان نباید نادیده گرفت. تمدن اسلامی نوینی که در پس از انقلاب اسلامی شکل خواهد گرفت، ریشه در انقلاب امام

خمینی(ره) دارد. آن امام عزیز شاخص‌های یادشده در این مقاله را به عنوان محورهای اعتراض خود به حاکمیت پهلوی قرار دادند. اعتراض ایشان به کاپیتولاسیون و ازخودبیگانگی موجود در جامعه با شاخص از خودباوری در ارتباط بود. ایشان به طور مشخص این شاخص را در خود داشته و در واقع به عنوان پایه توانمندی رهبری از آن بهره می‌بردند. اولین معماری‌هایشان در قالب نهادهای انقلابی برای تزریق خودباوری بود. اتکای به خود و اعتمادبه‌نفس از خواسته‌های عمده ایشان بود. رهبر کنونی انقلاب نیز به عنوان خلف صالح ایشان همین شاخص‌های بیگانه‌ستیزی، مبارزه با ازخودبیگانگی، خودباوری، انقلابی‌گری، جوان‌گرایی، پویایی محوری و عدالت‌خواهی و استکبارستیزی و فسادگری‌ای را داشته و از جامعه هم انتظار و مطالبه این‌چنینی برای پایه‌های تمدن نوین اسلامی را دارند.

انقلاب اسلامی در همه مراحل شکل‌گیری، رشد و نمو و پویایی خود به سوی چنین شاخص‌هایی روان است. هم‌زمان گسترش انقلاب اسلامی در منطقه و جهان بر پایه همین شاخص‌ها قرار گرفته است. شکل‌گیری جبهه مقاومت در منطقه در واقع شکل‌گیری جبهه فرهنگی و تمدنی انقلاب است. به همین دلیل است که اندیشمندان غربی به برخورد تمدن‌ها در جغرافیای آسیای غربی اذعان داشته و از این منطقه به عنوان چالش‌گاه و برخورد تمدن‌ها یاد می‌کنند. اندیشه مادی و صورت‌گرایی غربی در برابر اندیشه معنوی، ژرف و پویای اسلامی به تزلزل درآمده است. بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی چشم‌انداز تحول تمدنی اسلام و جمهوری اسلامی برای نیرومند شدن و تقویت در حوزه جغرافیایی فرا منطقه‌ای و جهانی است.

سیاست‌ها و مطالبه‌هایی همچون جنبش نرم‌افزاری، سیاست‌های جمعیتی، تحول در علوم انسانی، جوان‌گرایی و... همه وابسته‌های شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی در کنار تمدن سراسر مادی غرب است که با ملکوت و قدرت لایزال الهی به مبارزه برخاسته و به تعبیر مقام معظم رهبری جاهلیت مدرنی است که بایستی با حرکت نورانی انقلاب اسلامی سرنگون شود.

۷. پیشنهادات

۱. تدریس تمدن نوین اسلامی و شاخصه‌های آن به عنوان یک واحد درسی در مراکز آموزش عالی کشور

۲. گنجاندن بیانیه‌ی گام دوم در کتاب‌های درسی دوران دبیرستان
۳. آشنا کردن نوجوانان با شاخصه‌های تمدن‌سازی و جوان در تراز نظام انقلابی از دوران دبیرستان
۴. تدوین کتابی آموزشی با نثری روان جهت آشنایی جوانان این مرزوبوم با تمدن نوین اسلامی و انتظارات و مطالبات رهبر معظم انقلاب
۵. برگزاری مسابقات فرهنگی و کتاب‌خوانی با محوریت تمدن نوین اسلامی و بیانیه‌ی گام دوم انقلاب
۶. فراخوان از هنرمندان، کارشناسان و فعالان عرصه‌ی فرهنگ و هنر برای ارائه‌ی راهکارهای بهتر نهادینه کردن رسالت جوانان

فهرست منابع

۱. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله (۱۳۶۸). *صحیفه امام*. جلد ۸، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، تهران.
۲. مؤسسه تنظیم و نشر آثار مقام معظم رهبری (۱۳۹۸-۱۳۶۸). پایگاه حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله خامنه‌ای.
۳. آدمی، ابرقویی (۱۳۸۷). *درآمدی بر دانشگاه تمدن‌ساز اسلامی؛ بایسته‌های نظری*. تهران: انتشارات دفتر برنامه‌ریزی و مطالعات فرهنگی.
۴. آقائی، محمد؛ درخشه، جلال و فتحی مهر، محمدرضا (۱۳۹۶). «آفاق تمدن نوین اسلامی در سپهر اندیشه‌ی آیت‌الله خامنه‌ای». *پژوهشنامه انقلاب اسلامی*، بهار، سال هفتم، شماره ۱.
۵. اکبری، مرتضی و رضائی، فریدون (۱۳۹۴). «واکاوی شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری». *مطالعات الگوی پیشرفت اسلامی و ایرانی*. سال سوم، پاییز و زمستان، شماره ۵.
۶. ابن خلدون، عبدالرحمان (۱۳۷۵). *مقدمه*. ترجمه محمد پروین گنابادی. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
۷. تاین بی، آرنولد (۱۳۷۶). *بررسی تاریخ تمدن*. ترجمه محمدحسین آریا. تهران: امیرکبیر.
۸. جمشیدی، محمدحسین (۱۳۹۴). *مبانی دینی تمدن از منظر اسلام*. مجموعه مقالات همایش ملی تمدن نوین اسلامی. مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه شاهد.
۹. جهان‌بین، فرزاد و معینی‌پور، مسعود (۱۳۹۳). «فرآیند تحقق تمدن اسلامی از منظر حضرت آیت‌الله خامنه‌ای». *مطالعات انقلاب اسلامی*. سال یازدهم، زمستان، شماره ۳۹.
۱۰. جان احمدی، فاطمه (۱۳۸۶). *تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی*. قم: نشر معارف.
۱۱. خاری آرانی، مجید و علی‌اکبرزاده آرانی، زهرا (۱۳۹۴). *مبانی و مؤلفه‌های تمدن نوین اسلامی با تأکید بر اندیشه‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی*. مجموعه مقالات همایش ملی تمدن نوین اسلامی. مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه شاهد.
۱۲. دین‌پرست، منوچهر (۱۳۷۹). *جنگ هفتادودو ملت، تحلیلی بر گفتمان برخورد غربی و گفتگوی شرقی تمدن‌ها*. تهران: سفینه.

۱۳. دانایی فرد، ح. (۱۳۸۷). ارتقای روایی و پایایی در پژوهش‌های کیفی مدیریتی: تأملی بر استراتژی‌های ممیزی. **پژوهش‌های مدیریت**، سال اول، شماره اول.
۱۴. سپهری، محمد (۱۳۸۵). **تمدن اسلامی در عصر امویان**. تهران: نورالثقلین.
۱۵. طباطبائی، سید جواد (۱۳۶۷). **ابن خلدون و علوم اجتماعی**. تهران: طرح نو.
۱۶. عمید، حسن (۱۳۸۹). **فرهنگ فارسی عمید**. جلد اول. تهران: انتشارات اشجع.
۱۷. عبدالحسین زاده، محمد و بابایی مجرد، حسین (۱۳۹۶). کشف و فهم الزامات و بایسته‌های نظام‌سازی قرآنی در جامعه اسلامی. **فصلنامه حکومت اسلامی**، شماره ۸۴.
۱۸. عارفی گوروان، اسماعیل (۱۳۹۷). «زمینه‌های تحقق تمدن نوین اسلامی در جامعه اسلامی از منظر مقام معظم رهبری». **پانزده خرداد**، بهار، شماره ۵۵.
۱۹. عابدی، حسن؛ تسلیمی، محمد سعید؛ شیخ‌زاده، محمد و فقیهی، ابوالحسن (۱۳۹۰). تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده، **اندیشه مدیریت راهبردی**، سال پنجم، شماره دوم.
۲۰. فوزی، یحیی و صنم‌زاده، محمود رضا (۱۳۹۱). تمدن اسلامی از دیدگاه امام خمینی (ره). **فصلنامه علمی - پژوهشی تاریخ و فرهنگ تمدن اسلامی**، سال سوم، شماره ۹.
۲۱. فوکوتساوا، یوکیچی (۱۳۸۹). **نظریه تمدن**، ترجمه چنگیز پهلوان. تهران: نشر نی.
۲۲. لوکاس، هنری (۱۳۸۴). **تاریخ تمدن**، جلد اول. ترجمه عبدالحسین آذرنگ. تهران: سخن.
۲۳. محمدی، منوچهر (۱۳۸۲). بررسی نظریات انقلاب در انقلاب اسلامی و رابطه آن با نظام ج. ا. ا. **مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی**، پاییز، شماره ۶۱.
۲۴. محمودزاده، اعظم؛ یوسفی، زهرا؛ گلپور، محسن (۱۳۹۸). تدوین الگوی پایداری خانواده مبتنی بر آموزه‌های اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری. **فصلنامه فرهنگی تربیتی زنان و خانواده**، شماره ۴۶.
۲۵. مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۹۲). **انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن**. قم: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
۲۶. مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۹۴). **حکیمانه‌ترین حکومت، کاوشی در نظریه ولایت فقیه**، قم: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).

۲۷. مدیریت حوزه علمیه قم (۱۳۸۳). درآمدی بر آزاداندیشی و نظریه‌پردازی در علوم دینی. انتشارات مرکز حوزه علمیه قم.
۲۸. مطهری، مرتضی (۱۳۶۹). فلسفه تاریخ. جلد اول. تهران: انتشارات صدرا.
۲۹. مطهری، مرتضی (۱۳۵۷). خدمات متقابل اسلام و ایران. تهران: انتشارات صدرا.
۳۰. ولایتی، علی‌اکبر (۱۳۸۴). پویایی فرهنگ و تمدن اسلام و ایران. جلد ۱. چاپ سوم. تهران: وزارت امور خارجه.
۳۱. ویل دورانت (۱۳۶۵). بررسی تاریخ تمدن. ترجمه احمد بطحایی و دیگران. تهران: سازمان انتشارات انقلاب اسلامی
32. Braun, V. & Clarke, V. (2006), "Using thematic analysis in psychology".
33. Boyatzis, R. E. (1998). Transforming qualitative information: thematic analysis and code.